

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Linda Andtbacka

Intertekstuaalisuus ja tekstilajiketjut
Omaishoidon tuen kriteerit -tekstissä ja sen käännöksessä

Nykysuomen (modern finska) pro gradu -tutkielma

Vaasa 2012

SISÄLLYS

LIITTEET	2
KUVIOT	2
TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tavoite	5
1.2 Aineisto	6
1.3 Menetelmä	8
1.4 Teoreettinen lähtökohta lyhyesti	9
2 TEKSTILAJI JA INSTITUUTIO	11
2.1 Tekstilajin piirteitä	11
2.2 Tekstit ja tekstilajit instituutioissa	13
2.3 Tekstit, tekstilajit ja kääntäminen instituutiossa	16
3 INTERTEKSTUAALISUUS JA TEKSTILAJIKETJUT	21
3.1 Intertekstuaalisuus ja tekstilajiketju käsitteinä	21
3.2 Intertekstuaalisuuden ilmenemismuodot	23
4 INTERTEKSTUAALISUUS JA TEKSTILAJIKETJU <i>OMAISHOIDON TUEN</i> <i>KRITEERIT -TEKSTISSÄ</i>	31
4.1 Intertekstuaalisuus <i>Omaishoidon tuen kriteerit</i> -tekstissä	31
4.1.1 Avoin intertekstuaalisuus	32
4.1.2 Perustava intertekstuaalisuus	41
4.2 Tekstilajiketju <i>Omaishoidon tuen kriteerit</i> -tekstin taustalla	46
5 INTERTEKSTUAALISUUS JA TEKSTILAJIKETJU <i>OMAISHOIDON TUEN</i> <i>KRITEERIT -TEKSTIN KÄÄNNÖKSESSÄ</i>	52

5.1 Avoin ja perustava intertekstuaalisuus <i>Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby</i> -tekstissä	52
5.2 Tekstilajiketju <i>Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby</i> -tekstin taustalla	60
6 YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT	62
LÄHTEET	66
LIITTEET	
Liite 1. Omaishoidon tuen kriteerit	72
Liite 2. <i>Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby</i>	75
KUVIOT	
Kuvio 1. Kunnallinen teksti osana tekstilajiketjua	16
Kuvio 2. Vertailukohtat tutkielmani tekstilajiketjussa	17
Kuvio 3. Intertekstuaalisuuden kahtiajako Heikkisen ja Koskelan mukaan	23
Kuvio 4. Avoimen intertekstuaalisuuden jaottelu	28
Kuvio 5. <i>Omaishoidon tuen kriteerit</i> -tekstin taustalle muodostunut tekstilajiketju	50
Kuvio 6. <i>Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby</i> -tekstin taustalle muodostunut tekstilajiketju	61

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Linda Andtbacka
Pro gradu -tutkielma:	Intertekstuaalisuus ja tekstilajiketjut <i>Omaishoidon tuen kriteerit</i> -tekstissä ja sen käännöksessä
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Modern finska
Valmistumisvuosi:	2012
Työn ohjaaja:	Jaana Puskala

TIIVISTELMÄ:

Syftet med avhandlingen har varit att undersöka Karleby stads text om stödet för närståendevård *Omaishoidon tuen kriteerit* och dess översättning *Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby*, och klargöra hurdan intertextualitet och hurdana intertextuella kedjor texterna innehåller. Den första analysdelen fokuserar på att precisera vilka myndighetstexter källspråkstexten baserar sig på och på vilket sätt textförfattaren antyder att texten baserar sig på andra texter. Den andra analysdelen å sin sida utgår från resultaten i den första delen och undersöker om översättaren har upptäckt den intertextualitet som finns i källtexten och utnyttjat den vid översättning. Båda analysdelarna avslutas med en presentation av den intertextuella kedja som kan skönjas bakom respektive text.

Min undersökning är textforskning och omfattar kvalitativa och delvis kontrastiva analysmetoder. Analysmodellen som utformats för den första analysdelen baserar sig på Vesa Heikkinens (2001) och Kaija Kuiris (1984) undersökningar kring intertextualitet och dess förekomst samt Iso Suomen Kielioppis (2008) redogörelse av olika anföringsätt. I teoridelen redogörs även de för centrala begreppen 'intertextualitet', 'genre' och 'intertextuella kedjor' främst med hjälp av dessa verk. Målspråkstextens analys följer källtextanalysen till viss del, men utnyttjar närmast *Svenskt lagspråk* (2010) och *Svenska skrivregler* (2000) för analysen.

Resultatet av källtextanalysen har visat att den kommunala texten innehåller en mängd hänvisningar till andra myndighetstexter och lagar. De intertextuella sambanden är dock mer dolda och beskrivande (termen *kuvaileva* hos Heikkinen 2001) än öppna hänvisningar, vilket gör att läsaren högst sannolikt inte inser att texten innehåller intertextualitet. Detta leder till att den intertextuella kedjan var mycket mångskiktad och komplex. Analysresultat av målspråkstexten var överraskande, eftersom jag har antagit att översättaren har upptäckt textens intertextualitet, men har fått inse att den svenska texten är en översättning av målspråkstexten och innehåller knappt någon intertextualitet. Resultatet blir också synligt i den intertextuella kedjan som inte är så komplex som hos målspråkstexten.

AVAINSANAT: Intertekstuaalisuus, tekstilaji, tekstilajiketju

1 JOHDANTO

Kunnissa, kuten muissakin organisaatioissa hyödynnetään aiempia tekstejä uusia tekstejä laadittaessa. Katkelmia ja osia käytetään inspiraationa tai siirretään suoraan uuteen tekstiin. Niissä on selvästi nähtävissä, että monta eri asiaa yritetään yhdistää yhdeksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Voidaankin todeta, että intertekstuaalisuus on tyypillinen piirre hallinnon käyttämälle kielenkäytölle (Koskela 2008: 123).

Työskennellessäni Kokkolan kaupungin kääntäjänä olen päässyt tutustumaan eri sektoreiden ja eri viranomaisten kirjoittamiin teksteihin. Iso osa näistä teksteistä on ollut viranomaiselta viranomaiselle ja toiset puolestaan viranomaiselta kansalaiselle suunnattuja. Näissä teksteissä on kuitenkin ollut yhdistävänä asiana se, että ne kaikki pohjautuvat muihin teksteihin, niissä kaikissa on ollut havaittavissa jonkinlaista intertekstuaalisuutta. Kokemukseni perusteella voin yhtyä Koskelan toteamukseen.

Tekstejä käännettäessä ei kuitenkaan aina ole mahdollista selvittää, mitä tekstejä käännettävän tekstin taustalta löytyy, osittain ajan puutteen vuoksi ja osittain sen vuoksi, että näitä aiempia tekstejä ei ole helposti saatavilla. Useimmiten tekstejä käännettäessä tehdään kuitenkin melko paljon taustatyötä, ennen kuin itse kääntäminen alkaa. En ole kuitenkaan kertaakaan sen syvällisemmin pohtinut näissä teksteissä ilmenevää intertekstuaalisuutta, vaikka se useimmiten pilkottaakin ilmiselvästi tekstien taustalta. Tästä syystä onkin nyt kiinnostavaa kiinnittää huomiota tähän ilmiöön tässä tutkielmassa ja selvittää, minkälaista intertekstuaalisuutta eräässä omaishoidon tukea käsittelevässä tekstissä ilmenee.

1.1 Tavoite

Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia Kokkolan kaupungin laatimaa tekstiä omaishoidon tuen kriteereistä ja selvittää, miten tämä kyseinen teksti on muodostunut. Tarkemmin sanottuna yritän selvittää, minkälaisia tekstejä tämän tekstin taustalta löytyy ja minkälainen tekstilajiketju näistä teksteistä muodostuu. Tavoitteenani on siis tutkia

Omaishoidon tuen kriteerit -tekstissä ilmenevää intertekstuaalisuutta (ks. luku 3). Tärkeäksi osaksi tässä tutkimuksessa nousee myös se, miten näiden muiden tekstien alku-perä osoitetaan vai osoitetaanko sitä lainkaan. Haluan myös siksi selvittää, pystyykö tekstissä havaitsemaan, mikä viranomainen on lainauksen, sitaatin tai referaatin pohjana ja millä menetelmillä näihin viranomaisiin on viitattu.

Tutkin tässä tutkielmassa myös tämän tekstin käännoästä selvittääkseni muodostuuko käännetyn tekstin taustalle samanlainen tekstilajiketju kuin lähtökielisen. Yritän siis selvittää, onko kääntäjä pystynyt hyödyntämään samoja tekstejä kuin lähtötekstin kirjoittaja, jos niille on käännöksiä. Jos kääntäjä on poikennut näistä jo valmiista käännöksistä, jolloin taustalla olevaa intertekstuaalisuutta ei ole hyödynnetty, yritän selvittää, miksi näin on käynyt vertailemalla muutoksia ruotsin kielenhuollon sääntöihin. Oletan kuitenkin, että ruotsinkielisessä käännöksessä on ainakin yritetty seurata ja hyödyntää samoja lähteitä kuin lähtötekstissä. Uskon, että lähtötekstin intertekstuaalisuus on sen verran läpinäkyvää, että kääntäjä on voinut jäljittää lähtötekstin taustalle muodostuvaa tekstilajiketjua.

1.2 Aineisto

Olen valinnut tämän tutkielman aineistoksi Kokkolan kaupungin internetsivuilta löytyvän tekstin, joka käsittelee omaishoidon tuen kriteerejä. Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, ja sitä koskeva laki astui voimaan vuoden 2006 alusta. Tämän jälkeen kunnat ovat olleet velvollisia järjestämään omaishoitoa tukevia palveluja ja maksamaan omaishoitajille palkkiota. Tuella halutaan turvata vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön kotona tapahtuvan hoivan ja huolenpidon, omaishoitajalle maksettavalla palkkiolla ja omaishoitoa tukevilla palveluilla. (STM 2011; Laki omaishoidon tuesta 2005)

Omaishoidon tuen kriteerit -teksti on kuntalaisille suunnattu teksti, jonka tarkoituksena on antaa tietoa ja opastaa kuntalaista omaishoidon tukeen liittyvissä kysymyksissä. Teksti on viiden sivun mittainen ja jäljittelee rakenteeltaan käytännön asioissa opastavaa

ja tiedottavaa tekstiä; aluksi kerrotaan, mitä omaishoidon tuella tarkoitetaan ja kenelle se on suunnattu, tämän jälkeen tekstissä kerrotaan, miten tukea saa, kuinka paljon hakija voi saada tukea ja siihen liittyvät ehdot ja määräykset. Tämä myös käy yksiin virkatekstin asijärjestykseen, kun halutaan saattaa jotakin lukijan tietoon. Pääasia, sen perustelut ja taustat sijoitetaan tekstin alkuun, jotta lukija voi suhteuttaa käsiteltävän asian myöhemmin tekstissä lukemiinsa asioihin. (Iisa & Piehl 1992: 25)

Aineistoni tekstin on laatinut Kokkolan kaupungin sosiaali- ja terveystoimien viranhaltijat yhteistyössä kaupungin muiden omaishoidon tuen palvelun asiantuntijoiden kanssa (Jurvansuu 2011). Lähettäjä näkyy oikeastaan vain tekstin alussa, jossa valmistelijan nimi ja työnimike ilmaistaan (ks. Liite 1) esityslistalle hyvin tyypillisellä tavalla, mutta tekstistä ei ilman taustatietoja selviä muuta tietoa. Lähettäjä eikä myöskään vastaanottaja ole selvästi tunnistettavissa aineistostani, vaan ne on tiedettävä tai otaksuttava. Vastaanottajan häivyttäminen on tavallista viranomais teksteille, sillä ensinnäkään lopullinen vastaanottaja ei aina ole tiedossa ja toiseksi tekstiä saattavat lukea hyvin erilaiset ja eritaustaiset ihmiset (Komppa 2002: 73). Viranomais tekstin kirjoittajan jäljittäminen puolestaan voi olla vaikeaa erityisesti siitä syystä, että viranomais tekstit tehdään usein ryhmätyönä, toisen henkilön puolesta tai toisten tekstien pohjalta (Tiililä 2001a: 9). Nämä asiat muodostavat toisin sanoen tutkielmani pohjan.

Ensisijaisena tutkimusaineistona on suomenkielinen lähtöteksti, *Omaishoidon tuen kriteerit* (Liite 1), mutta tulen myös tarkastelemaan tämän tekstin ruotsinkielistä käännöstä, *Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby* (Liite 2). Suomenkielinen teksti on viiden sivun mittainen, kuten jo mainitsin yllä, mutta ruotsinkielinen teksti on vain neljä sivua. Tekstien pituusero johtuu siitä, että suomenkielisessä tekstissä on kerrottu lyhyesti omaishoitosopimuksesta, jota ei ole ruotsinkielisessä tekstissä. Tekstit seuraavat kuitenkin muilta osin samanlaista jäsenystä. Kyseiset tekstit on laadittu Kokkolan kaupungin perusturvatoimessa ja niiden ensimmäinen versio on laadittu vuonna 2006, jolloin laki omaishoidon tuesta (2005) tuli voimaan. Kuntaliitoksen valmistelun yhteydessä vuonna 2008 teksti päivitettiin, jotta sitä voitaisiin käyttää kuntaliitoksen jälkeen 1.1.2009 alkaen. Tekstiin ollaan parhaillaan tekemässä päivitystä vuodelle 2012. (Jurvansuu 2011) Aineistonani on vuodelta 2009 ja se on ainakin toistaiseksi luettavissa

Kokkolan kaupungin internetsivuilta. Varmistaakseni aineistoni saatavuuden olen lisännyt sekä lähtökielisen että kohdekielisen tekstin tutkielmani liitteeksi.

Valitsin tämän aineiston siitä syystä, että viranomaisten laatimat tekstit ovat alkaneet kiinnostaa minua. Suurin syy tälle kiinnostukselle on tietenkin se, että työskentelen paljon viranomaistekstien parissa ja niiden rakenteen selvittäminen on sen seurauksena minusta erittäin kiinnostavaa. Päädyin tähän aineistoon, koska kyseinen teksti käsittelee lakisääteistä palvelua ja pystyn näin ollen olettamaan, että tekstissä ilmenee ainakin jonkin tasoista intertekstuaalisuutta, eli tekstienvälisyyttä. *Omaishoidon tuen kriteerit* -teksti tulee toimimaan ensisijaisena aineistonani, mutta koska tutkin intertekstuaalisuutta tutkielmassani, tulen luonnollisesti tutkimaan myös muita tekstejä. Näistä teksteistä muodostuu tutkielmani toissijainen aineisto, jotka esittelen kattavammin analyysin luvussa 4.2.

1.3 Menetelmä

Tutkielmani perustuu tekstintutkimukseen, joka painottuu tarkastelemaan aineistossani ilmenevää intertekstuaalisuutta. Tarkoitukseni on analysoida molemmat tekstit kappale kappaleelta ja tehdä havaintoja siitä, miten muihin teksteihin viitataan. Analyysissani yksi esimerkkiosio voi koostua yhdestä tai useammasta virkkeestä.

Analyysini ensimmäisessä osassa keskityn tarkastelemaan, minkälaista intertekstuaalisuutta suomenkielisessä lähtötekstissä ilmenee. Ensimmäisen analyysin tulokset ovat keskeisessä asemassa toisen analyysiosion kannalta ja määrittelevät myös pitkälti, mihin suuntaan toinen analyysiosio etenee. Analyysini toisessa osassa tarkoitukseni on selvittää ruotsinkielisen käännöksen intertekstuaalisuutta ja verrata näitä löydöksiä lähtötekstiin. Yritän tämän toisen analyysiosion avulla selvittää, käytetäänkö molemmissa teksteissä samoja viittausmenetelmiä ja tekstitaustoja vai löytyykö näiden kahden tekstin välillä eroavaisuuksia.

Tulen käyttämään kvalitatiivista tutkimusotetta tässä tutkielmassa, koska en mitenkään pysty seuraamaan jokaista tekstiketjuhaaraa, taikka selvittämään sitovasti, mihin kaikkiin teksteihin valitsemani aineisto perustuu. Tarkoitukseni on myös hyödyntää kontrastiivista tutkimusotetta, kun vertaan suomenkielistä lähtötekstiä sen ruotsinkieliseen käännökseen ja selvitän tekstien välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

Intertekstuaalisuutta voisi tutkia monesta eri näkökulmasta, mutta tulen pääasiallisesti hyödyntämään Vesa Heikkisen (2001: 63–115) ja Kaija Kuirin (1984) intertekstuaalisuutta käsitteleviä tutkimuksia sekä Verkko iso suomen kielioppi (VISK) -teoksen referoinnin tapoja. Näiden pohjalta teen itselleni analyysimallin, jota voin soveltaa analyysissani. Uskon, että analyysimalli antaa hyvät työkalut analyysilleni ja auttaa minua erottelamaan aineistoni intertekstuaalisuuden ilmenemismuodot. Kohdetekstin analyysissa tulen pääasiallisesti käyttämään käsikirjoja *Svensk lagspråk i Finland* (SLAF 2010) ja *Svenska skrivregler* (2000) mahdollisuuksien mukaan, sillä en voi hyödyntää samaa analyysimalliä kuin lähdetekstin analyysissa, joka on tarkoitettu suomenkielisen intertekstuaalisuuden tunnistamiseen.

Tutkimani aineisto on melko pieni, eikä se siten välttämättä anna kokonaiskuvaa intertekstuaalisuudesta kunnallisissa viranomaisteksteissä, saati sitten viranomaiskiellessä. Uskon kuitenkin, että pienestäkin aineistosta paljastuu seikkoja, jotka ovat olennaisia intertekstuaalisuutta tutkittaessa ja että tulokseni voivat antaa viitteitä siitä, mikälaista intertekstuaalisuutta voidaan havaita viranomaisviestinnässä.

1.4 Teoreettinen lähtökohta lyhyesti

Intertekstuaalisuuden-käsitteen taustalla on venäläinen kirjallisuudentutkija Michail Bahtin, jonka teokset innoittivat käsitteen syntyyn. Bulgarialaissyntyinen filosofi Julia Kristeva käytti käsitettä ensimmäistä kertaa esitellessään Bahtinin pohdintoja länsimaiselle yleisölle 1960-luvun lopulla. Intertekstuaalisuuden käsitteellä Kristeva halusi kuvata Bahtinin ajatuksia kirjallisuudesta ja kielestä. Bahtinin mukaan kielenkäytössä ilmenevät lausumat voivat saada vaikutteita toisistaan eri tavoin ja tämän Kristeva

2 TEKSTILAJI JA INSTITUUTIO

Tämän luvun tarkoituksena on tarkastella tekstilaji-käsitettä yleisesti ja miten tekstilajit ilmenevät instituutioissa. Aluksi aion esitellä tekstilajin yleiset piirteet ja tarkoituksena on antaa esimerkkejä instituutioissa laadittujen tekstien näkökulmasta. Tämän jälkeen aion pohtia, minkälaisia ominaisuuksia instituutioiden teksteillä ja tekstilajeilla on. Lopuksi käsitelen vielä tekstien ja tekstilajien kääntämistä instituutiossa.

2.1 Tekstilajin piirteitä

Yhä useampi kirjoittaa tekstejä työkseen ja erityisesti viranomaiset tuottavat päivittäin runsaasti yhteiskunnan toiminnan kannalta tarpeellisia tekstejä, kuten esimerkiksi raportteja, tiedotteita ja suunnitelmia (Maamies 2001:3). Näin ollen oletettavasti myös tekstilajin tunnistaminen on tullut yhä tärkeämmäksi osaksi kirjoittamista, jotta pystytään käyttämään oikeata tekstirakennetta oikeassa käyttöyhteydessä.

Tekstilaji on keskeinen käsite monissa tieteissä ja niin myös kielitieteissä. Esimerkiksi tekstintutkimuksessa tekstilajia kuvaillaan yleensä sellaisena tekstijoukkona, jonka tekstit muistuttavat toisiaan merkittävästi. (Heikkinen 2002: 21) Tekstilajin käsitteelle ei kuitenkaan ole annettu tyhjentävää tulkintaa, vaan käsityksiä siitä, mikä tekstilaji itse asiassa on, löytyy ainakin Heikkisen (2001: 66) mukaan erittäin paljon. Heikkinen antaa yhdeksi esimerkiksi John Swalesin ja Vijay K. Bhatian, joita lainataan usein, kun puhutaan tekstilajeista. Swales (1985: 212) mieltää tekstilajin viestintätilanteeksi, jonka käyttö on jossain määrin vakiintunut yhteisön käytössä. Hän toteaa myös, että tekstit, joilla on yhteinen tavoite ja jotka on suunnattu samalle yleisölle, voidaan luokitella samaksi tekstilajiksi. Samaa tekstilajia edustavilla teksteillä on hänen mukaansa yleensä myös sama nimi, ja samanlainen rakenne, sisältö ja muoto. (Swales 1990: 48–58). Vijay K. Bhatianin (1993: 13) ajatukset myötäilevät pitkälti Swalesin pohdintoja ja hänkin puhuu, tekstilajista viestintätilanteena. Bhatianin mukaan kieliyhteisö osaa tunnistaa sen tekstilajin, johon teksti kuuluu ja ymmärtää myös, minkälaiset tavoitteet kyseisen tekstilajin teksteillä on. (ks. tarkemmin Swales 1985; Bhatia 1993)

Koskelan (2007: 136) ja Pauli Saukkosen (2001: 60) mukaan teksti kuuluu tiettyyn tekstilajiin, jos sitä käyttävä yhteisö on nimennyt sen ja jos sen rakenne on tunnistettavissa. Saukkonen (emt. 60) toteaa myös, että jos vastaanottaja ei tunnista tekstin lajia, eikä osaa sijoittaa tekstiä mihinkään ryhmään, sitä ei silloin voi kutsua tekstilajiksi. Kun teksti pystytään sijoittamaan tiettyyn tekstilajiin, syntyy väistämättä tiettyjä odotuksia siitä, miltä tekstin tulisi näyttää. Tällaiset tekstilajille ominaiset piirteet vakiintuvat, kun samantyyppisten viestintätilanteiden ja viestintätehtävien kielenkäyttö vakiintuu. Varsinkin instituutioiden sisällä on tärkeää, että tekstilajien rakenteet ovat vakiintuneita ja pysyvät vakaina. Kun tekstilaji on vakaa, ei kirjoittajan tarvitse käyttää paljoa aikaa itse kirjoittamisen, vaan voidaan hyödyntää yhteisön sisällä vakiintuneita käytänteitä. (Saukkonen 2001: 60; Ledin & Selander 2003: 93; Solin 2006: 79)

Yleisesti tullaan siihen tulokseen, että tietty teksti kuuluu tiettyyn tekstilajiin, kun se on selvästi tunnistettavissa rakenteensa tai/ja sisältönsä puolesta. Asia ei kuitenkaan aina ole näin yksinkertainen. (Ledin 1997: 72) Tekstilajit ovat kulttuurisidonnaisia ja yhteisössä muotoutuvia aineksia, jotka reagoivat siihen kontekstiin, jossa ne ilmenevät (Ledin 1996: 8; Solin 2006: 75). Esimerkiksi instituutioiden tekstilajit voivat olla erilaisissa vuorovaikutussuhteissa toisiinsa ja muodostaa tekstilajiketjuja (enemmän luvussa 3), jolloin myös tekstilajien sekoittuminen yksittäisten tekstien sisällä on tavallista (Ledin 1997: 72; Koskela 2007: 134). Tämä merkitsee sitä, että tekstit voivat sisältää keskenään erilaisia ja jopa ristiriitaisia aineksia, joilla on samalla myös monia käyttötarkoituksia. Yhdessä yksittäisessä tekstissä saattaa esiintyä monta eri tekstilajia ja silloin teksti voi esimerkiksi sisältää tiedottamista, ohjeistamista ja kieltämistä. (Solin 2006: 87–88; Koskela 2007: 134) Myös Fairclough (2003: 216) toteaa, että teksteille on hyvin tyypillistä, että ne sekoittavat tai risteyttävät eri tekstilajeja.

Ihmisillä on kuitenkin tarve luokitella asioita ja löytää, esimerkiksi teksteille omat pelisäännöt (Heikkinen 2009: 27) Näin ollen, vaikka instituutioissa ilmenee tekstilajien sekoittumista, on niissä myös vakautta (kuten mainitsin yllä). Jokaisella instituutiolla on käytössään tietynlaisia tekstilajeja, jotka kuvastavat instituution toimintaa ja rakennetta. Tekstilajeja voi siis olla käytössä useampikin, riippuen siitä, minkälaisia tehtäviä kysei-

sellä instituutiolla on. Selvimmin tämä näkyy sellaisissa instituutioissa, joissa tehtäviä hoidetaan erilaisten tekstien kautta, kuten esimerkiksi virastoissa. (Koskela 2007: 134)

2.2 Tekstit ja tekstilajit instituutioissa

Viranomaisten laatimat tekstit voivat koostua monen eri tekstin osasta. Ne voivat myös olla useamman kuin yhden kirjoittajan käsialaa; useampi henkilö tai jopa kokonainen työryhmä on voinut vaikuttaa tekstin rakenteeseen. Tämän lisäksi tekstillä voi myös olla enemmän kuin yksi tehtävä, se voi olla samaan aikaan sekä kirje asiakkaalle että juridinen asiakirja tai dokumentti päätöksistä. (Hyvärinen 2000: 18) Tästä voidaan siis olettaa, että tekstilajien sekoittuminen on viranomaisteksteille tyypillinen piirre, vaikka niissä esiintyy myös vakautta. Osa mieltääkin tekstilajien sekoittumisen juuri vakaiden tekstilajikäytänteiden sekoittumisena, kun taas toiset kokevat, että se on erilaisten funktioiden sekoittumista. Tekstilajien sekoittuminen herättääkin siksi sen ajatuksen, että tekstilajien rajat ovat hämärät ja että aineksia lainataan instituutioiden sisällä ja niiden välillä. Intertekstuaalisuus (enemmän luvussa 3), tekstilajit ja instituutio kuuluvat tiiviisti yhteen. (Solin 2006: 87–88)

Tekstilajit, joita voi kohdata viranomaisteksteissä, ovat tavallisesti suhteellisen vakaita (Koskela 2007: 134). Tämä johtuu Koskelan (2007: 134–135) mukaan hallinnon hierarkkisesta rakenteesta ja vahvasta sääntelystä. Julkisessa hallinnossa on myös hyvin tärkeää, että päätöksenteko etenee oikeassa järjestyksessä. Ennen kuin jokin teksti päättyy kuntalaisten luettavaksi, se on jo läpikäynyt monenlaisia toimia ja toimeenpanoja. (Tiililä 2011b: 164) Viranomaistekstit siirtyvät siis instituution sisällä eri käsittelyvaiheista toisiin, joista ne samalla saavat uutta sisältöä ja muodostavat intertekstuaalisia tekstilajiketjuja (Koskela 2009: 52). Näin ollen voidaan olettaa, että myös kunnan laatima *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstissä on havaittavissa varsin vakaita tekstilajeja ja tekstilajin rakentuminen seuraa useimmiten pitkälti samaa kaavaa.

Instituution kirjoitustavoille on yleensä tietyt normit, jotka loppujen lopuksi säätelevät, minkälainen rakenne ja tyyli tekstillä pitäisi olla (Solin 2006: 80). Voisimme esimer-

kiksi tarkastella kunnanhallituksen pöytäkirjoja ja todeta, että tietyt elementit pysyvät samoina ja toistuvat lähes joka kerta. Monen virkatekstin pohjana käytetään tästä syystä usein mallitekstiä, joka koostuu tietyn tekstilajin vakiintuneista rakenneosista. Mallitekstit säästävät kirjoittajan aikaa, mutta sillä voidaan myös taata, että esimerkiksi päätösteksti sisältää samat asiat joka kerta, riippumatta tekstin laatijasta. (Liikamaa-Pasma & Tiililä 2005: 12–13) Instituution sisällä käytettävillä normeilla yritetään myös rajoittaa tekstien intertekstuaalisuutta ja säädellä, mistä osista tekstien tulee rakentua. Tästä syystä usein nähdäänkin, että instituutioiden tekstilajit ovat melko kankeita, koska niiden rakennetta valvotaan hyvin tiukasti. (Solin 2006: 80) Joidenkin instituutioiden käytännöissä ja lainsäädännössä määritellään jopa se, miten teksteistä toiseen saa siirtyä. (Koskela 2008: 123)

Instituutioiden tekstejä, kuten lain, hallinnon ja suunnittelun tekstejä voidaan yhteisesti nimittää virkateksteiksi. Näiden viranomaisten tekstejä käytetään julkisissa tehtävissä, joissa vastaanottajana voi olla viranomainen tai kansalainen. Näiden tekstilajien virkerakenne ja sanasto eroavat arkielämän tekstilajirakenteista melko paljon, joten kansalaisen näkökulmasta nämä tekstilajit voivat olla erittäin vaikeita ja mutkikkaita. Virkateksteissä yritetään kuitenkin mahdollisuuksien mukaan käyttää yleiskieltä, mutta samalla tekstilajin normien mukaisesti tulisi pyrkiä viralliseen ja persoonattomaan sävyyn. Näin ollen ymmärrettävyys ei välttämättä parane vaikka tekstilajin kieltä muutetaan yleiskiellemmäksi. (Iisa & Piehl 1992: 11)

Persoonattomuus ja moniäänisyys ovat hyvin tyypillinen piirre virkateksteille etenkin siitä syystä, että yleensä ei haluta antaa esimerkiksi kielteisen päätöksen antamisen vastuuta yhdelle henkilölle, mutta myös siitä syystä, että halutaan antaa teksteille enemmän pysyvyyttä (Tiililä 2001a: 11). Passiivinkäyttö nähdään myös useasti kohteliaampana ja neutraalimpana puhuttelutyylinä. Toisaalta passiivinkäytöllä on kuitenkin omat vaaransa virkateksteissä, koska passiivi voi johtaa lukijan harhaan, kun esimerkiksi tekijä hävitetään. (Tiililä 2011a) Yleensä kuitenkin kirjoittajan mahdollisuus valita aktiivin ja passiivin välillä nähdään rikkautena, koska ne tuovat tekstiin vivahde-eroja (Huovinen-Nyberg 1992: 26).

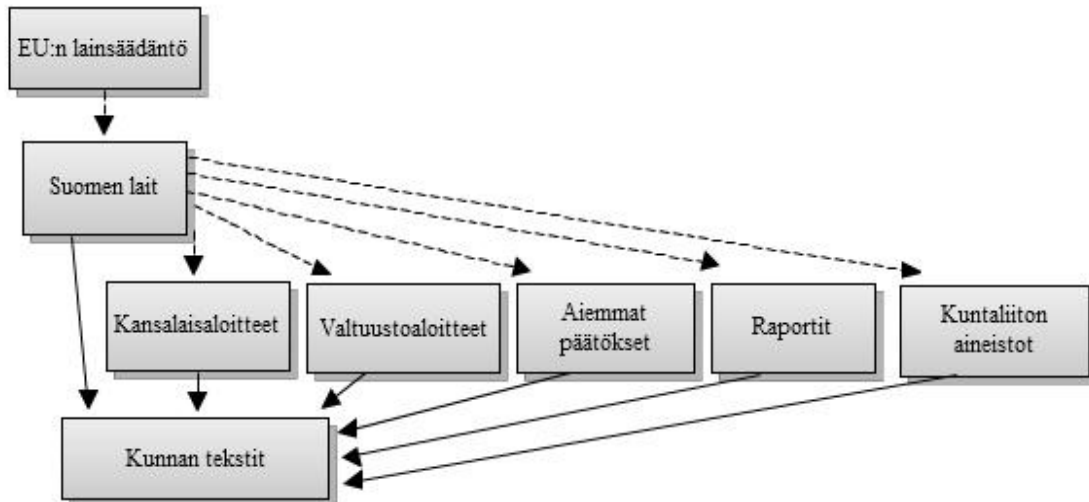

Virkateksteissä esiintyy usein myös sellainen piirre, että käsiteltävästä asiasta puhutaan, ikään kuin se olisi jo entuudestaan tuttu. Aiheita pidetään yleensä tuttuina jo ennen kuin niistä aletaan ylipäättänsä kirjoittaa, koska osia kootaan usein usean kirjoittajan tuotamista tekstikatkelmista. (Hiidenmaa 2001: 39–43) Tekstit voivat myös olla vastauksia aiemmin käsitellyille teksteille tai keskusteluille ja näin jokin asia voi jäädä ulkopuoliselle hämärän peittoon. Asiat, jotka ovat yhdelle henkilölle selkeitä voivat toisaalta muuttua vaikeaselkoisiksi, kun vastaanottaja muuttuu. Tekstilajin kielenkäyttö voi yhdessä tilanteessa vastata tekstin odotuksiin, mutta toisessa se voi olla täysin epäonnistunut valinta. (Hyvärinen 2000: 17; Heikkinen 2001: 39)

Useimpien virkatekstien puutteellisuudet esiintyvät monesti siinä, että niissä ei ole otettu vastaanottajaa huomioon. Vastaanottajien kirjo on toisaalta erittäin suuri ja näin ollen myös heidän pohjatiedot vaihtelevat. (Nyström 2002: 24–27) Toisaalta virkatekstien ongelmana on monesti se, että instituution sisällä sovitut muotoilut säilyvät, vaikka instituution sisäinen tekstilaji muuttuu (Heikkinen 2001: 5). Esimerkiksi viranhaltijapäätös, joka on kohdistettu tavalliselle kansalaiselle, tukeutuu vahvasti erilaisiin lakiteksteihin ja virkateksteihin. Teksti lainaa tai referoi asiaankuuluvia lakikohtia tai virkatekstityypäliä ja tämän myötä tekstiin sekoittuu erilaisia tekstilajeja, jotka eivät välttämättä sano vastaanottajalle mitään. (Nyström 2002: 27) Myös lakitekstit viittaavat avoimesti muihin säädöksiin ja (virka)teksteihin, viestiäkseen, miten asiat suhteutuvat toisiinsa viranomaisviestinnässä (Heikkinen & Hämäläinen 2011: 4).

Toisaalta, esimerkiksi kunnallisdemokratian mukaisesti erilaisia tekstejä pitää käsitellä eri portaissa, kuten lautakunnissa, kaupunginhallituksessa ja kaupunginvaltuustossa, josta tekstit saavat automaattisesti vaikutteita. Näin ollen lopullinen teksti voi olla hyvin monikerroksinen ja sisältää eri astein eri viranomaisääniä. (Eronen & Hiidenmaa 2003: 17) Lainsäädännön ja viranomaistekstien tulisi kuitenkin olla jokaisen kansalaisen ymmärrettävissä, koska niitä säätelevät myös hallintolain vaatimus asiallisesta, selkeästä ja ymmärrettävästä kielestä, eivät ainoastaan instituution sisäiset normit (Heikkinen 2010: 15). Instituution normit tuntuvat kuitenkin vaikuttavan läpäisevästi viranomaisten teksteissä, jolloin tekstilajit usein siirtyvät muuttumattomina kansalaiselle suunnattuun viestintään asti. Täten esimerkiksi lakiteksti voi siirtyä muuttumattomana kokonaisen

tekstilajiketjun läpi aina kuntalaiselle suunnattuun tekstiin asti, kuten ohessa kuvio 1. osoittaa.

Kuvio 1. Kunnallinen teksti osana tekstilajiketjua (Puskala 2004: 285) [Kääntänyt L.A.]

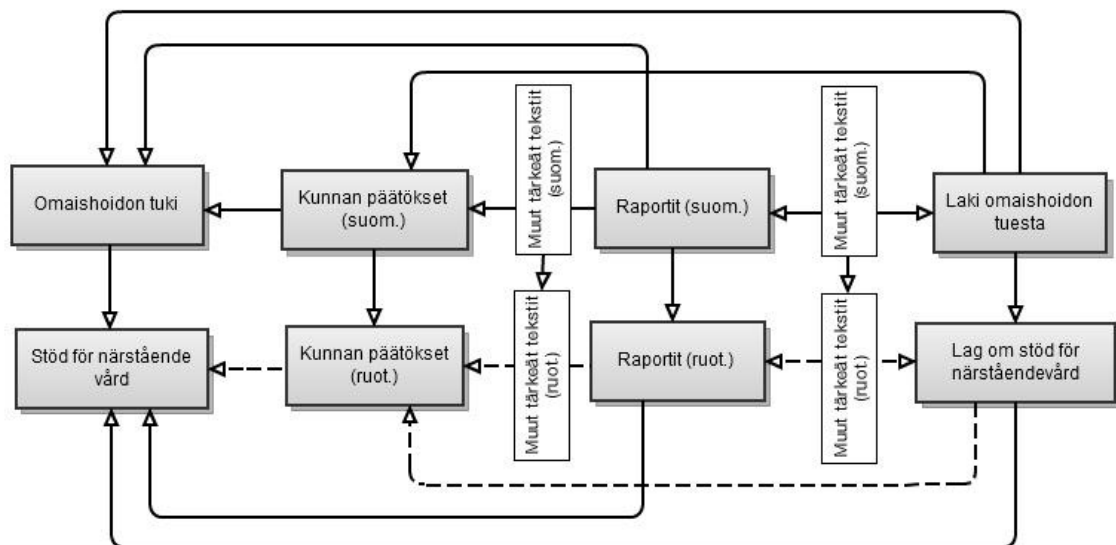
Syy siihen, että esimerkiksi lakiteksti siirtyy tekstilajiketjussa usein jopa muuttumattomana koko tekstilajiketjun läpi, on se, että kun asia pohjautuu lakisääteeseen asiaan, pitäisi tämän lainmukaisuus myös olla selvästi nähtävissä kuntalaisille suunnatuissa teksteissä. Kuntalaisille suunnattujen tekstien, kuten tässä työssä *omais-hoidontuen kriteerit* -tekstin tarkoituksena on tuoda sekä kuntalaiselle että viranomaiselle esiin, mitä linjauksia kunta käyttää päätöksissään. Näin ollen, jos asiaan sisältyy myös kunnan omia ohjeistuksia, jotka on päätetty esimerkiksi eri lautakunnissa, pyritään nämäkin asiat tuomaan hyvin tarkasti esiin tekstissä. Esitettävä asia pitäisi saada sekä ymmärrettävästi että lainmukaisesti esitetyksi ja usein tämä voi tarkoittaa, että asia siirtyy muuttumattomana tekstistä toiseen. (Jurvansuu 2012)

2.3 Tekstit, tekstilajit ja kääntäminen instituutiossa

Suomessa on kaksi kansalliskieltä, suomi ja ruotsi, ja tämä tarkoittaa, että jokaisella kansalaisella on oikeus saada palvelua omalla äidinkiellellä (Kielilaki 2003). Kunnan on siksi varmistettava, että näitä lakisääteisiä kielisäädöksiä seurataan kaikilla sen tehtävä-

alueilla, niin kuin kuntalaissa (1995) päätetään. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että se, joka jättää ruotsinkielisen hakemuksen, on myös oikeutettu saamaan päätöksensä ruotsinkielellä ja että kunnan yleiset tiedotteet, ilmoitukset ja muu tieto on tuotettava molemmilla kielillä. Kaksikielisellä kunnalla on oikeus itse päättää hallintokielenä, jota käytetään esimerkiksi kaupunginhallituksen ja eri lautakuntien kokouksissa ja dokumentointikielenä. Tämä kuitenkin samalla velvoittaa kunnan kääntämään suurimman osan asiakirjoistaan, jotta ne olisivat saatavilla molemmilla kansalliskielillä. (Rajala 2012, Kielilaki 2003)

Tässä alaluvussa tulen käsittelemään kääntämistä instituutioissa ja mitä instituutioissa kirjoitettujen tekstien kääntäminen vaatii kääntäjältä. Tutkielmani ei tule käsittelemään perinteistä lähtötekstin ja kohdetekstin vertailua, vaan enemmän tutkielmassani käytettyjen intertekstuaalisten tekstilajiketjujen tekstien vertailua toisiinsa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vertailu ei niinkään tapahdu kuntalaisille suunnattujen *omishoidon tuen* -tekstien välillä, vaan niihin johtaneiden tekstien tarkasteluna ja vertailuna. Olen alla olevassa kuviossa karkeasti yksinkertaistanut tekstien kulkeutumisen tekstilajiketjussa osoittaakseni, mitä osioita tarkastelen tässä tutkielmassa. Katkoviivat osoittavat, että käännettyt tekstit eivät välttämättä vaikuta lopulliseen kuntalaisille suunnattuun tekstiin, koska lopullinen teksti voi olla pitkälti suora käänös.

Kuvio 2. Vertailukohtat tutkielmani tekstilajiketjussa

Kuten kuvioista 2 voidaan nähdä, tämän tutkielman käänösvertailu tapahtuu kuntalaisille suunnattujen tekstien välillä samalla kuin käänösvalintoja verrataan myös tekstilajiketjun tekstien välillä. Toisin sanoen kohdetekstin kääntäjän valintoja tarkastellaan ja selvitetään, lähtötekstiä ja molempien tekstien taakse muodostuvien tekstilajiketjujen tekstejä tutkimalla. Käyttämäni metodi ei sinänsä ole perinteistä käänösvertailua, enkä tästä syystä tule viittaamaan tutkielmassani vertailevan käänöstutkimuksen asiantuntijoihin, kuten Rune Ingoon. Ne lukijat, jotka ovat kiinnostuneita lukemaan kääntämisestä yleisemmästä näkökulmasta, voivat tutustua esimerkiksi Ingon teokseen *Konsten att översätta* (2007).

Kokkolan kaupungissa käytössä oleva hallintokieli on suomi, mikä tarkoittaa, että lautakunnissa tai kaupunginhallituksessa keskusteltavat asiat käsitellään useimmiten suomen kielellä ja täten myös asiakirjat ovat suomenkielisiä. Kaikkia näitä asiakirjoja ei kuitenkaan käännetä ruotsin kielelle, mutta kaupunki on päättänyt, että ne asiat, kuten pöytäkirjanpykälät ja liitteet, jotka esitetään kaupunginvaltuustossa, on aina käännettävä ruotsiksi. Kuntaliitoksen jälkeen vuonna 2008, kun Kokkola isäntäkuntana sai tehtäväkseen huolehtia myös Kruunupyyn kunnan sosiaali- ja terveydenhuollosta, kunta on velvollinen kaupunginhallituksen päätöksen nojalla varmistamaan, että Kruunupyy saa palvelua ruotsin kielellä. Näin ollen kaikki asiakirjat, mitkä koskevat sosiaali- ja terveydenhuoltoa pitää periaatteessa laatia molemmilla kielillä. Kunnan on seurattava kieliasetuksia, kun se toteuttaa tehtäviään esimerkiksi omaishoidontuen lain nojalla. (Rajala 2012; Kielilaki 2003)

Intertekstuaalisuus ja tekstilajiketjut ovat tärkeässä asemassa kun on kyse kunnallisista teksteistä ja niiden kääntämisestä. Kääntäjän on oltava tietoinen siitä, että kunnallisten tekstien taustalla on usein muita tekstejä, joiden varaan teksti on rakennettu ja joita kääntäjä voi hyödyntää työssään. (Puskala 2004: 281, 284) Tämä tekstien vuorovaikutus ja moniäänisyys helpottaa huomattavasti kääntäjän työtä, jos hän pystyy hyödyntämään esimerkiksi jo käännettyä lakipykälää tai päätöstä omassa käänöksessään. Varsinkin niissä tapauksissa, joissa asia on sanatarkka esitys lähtötekstissä. (Puskala 2004: 286, Rajala 2012) Jos esimerkiksi teksti rakentuu lakiin, joka on jo käännetty ruotsin kielelle, voi tekstin kääntäminen helpottua huomattavasti (Mittler 2012: 14). Ratkaisevaa on

kuitenkin oletettavasti se, pystyykö kääntäjä erottamaan, mistä kyseinen teksti on lainattu. Tärkeää on myös, että kääntäjän on tietoinen siitä, minkälaisia tekstilajia hän on kääntämässä. Tekstilajin tunnistaminen edesauttaa käännökseen siirtämisen uuteen ympäristöön ja sovittamaan siihen oikeanlaisen rakenteen, sanaston ja tyylin. (Rahtu 2011: 12)

Tekstien intertekstuaalisuus voi tuottaa kääntäjälle myös ongelmia, samoissa asioissa, jotka tuottavat ongelmia lähtötekstin käyttäjälle. Joskus lainattu teksti voi olla vaikeasti saatavilla, eikä kääntäjä näin ollen voi hyödyntää sitä omassa tekstissään. Toisaalta viittaukset voivat olla vaikeasti tulkittavia, koska tekstejä on muokattu tai viittauksia on tiheästi, ja näin ollen on vaikea selvittää, mistä tekstiosia on lainattu ja kuinka paljon on itse asiassa lainattua. (Heikkinen & Hämäläinen 2011: 4) Aina ei myöskään ole selvää, onko lainattu teksti puhuttua tai kirjoitettua tai onko tekstiä vielä edes laadittu? Muiden tekstien läsnäolo on kuitenkin aavistettavissa tekstin kirjoitustavan tai aiheen kautta. (Heikkinen & Hämäläinen 2011: 5) Ongelmia voi tuottaa myös se, että iso osa kunnissa käytetyistä teksteistä on lakitekstejä tai lakiin perustuvia tekstejä. Kuitenkin hyvin harva kunnan työntekijä on saanut juridista koulutusta, mutta heidän työnsä edellyttää, että he osaavat soveltaa lakeja työssään. (Gunnarsson 2009: 20)

Lakiin perustuvat tekstit tuottavat kääntäjille ongelmia usein siitä syystä, että niissä käytetään paljon passiivia, mikä voi tehdä tekstin hyvin abstraktiksi, kun subjekti uupuu. Kääntäjä joutuu tällöin selvittämään, kuka itse asiassa tekee mitä tekstissä, jotta ruotsinkielisessä tekstissä voidaan välttyä samanlaiselta abstraktiolta. (Mittler 2012: 14; Orava 2011) Muun muassa rinnastukset, pitkät virkkeet, virkkeen monitulkintaiset osat ja monisanaiset kuvailut suomenkielisessä lähtötekstissä voivat johtaa siihen, että kääntäjä joutuu järjestämään koko virkkeen uuteen järjestykseen (Orava 2011), jottei suomen kielen virkerakenne siirry vahingossa ruotsinkieliseen tekstiin (Finlands Kommunförbund 1996: 55).

Varsinkin kun on kyse suomen kielen genetiivin kääntämisestä ruotsinkielelle, kääntäjän on oltava tarkkana, koska ruotsinkielen s-genetiivin käytössä on paljon enemmän rajoituksia kuin suomenkielessä (Finlands Kommunförbund 1996: 58). Ruotsin kieli ei

myöskään tunnista esimerkiksi suomen kielessä laajasti käytettyjä *minen*-rakenteita. Näiden tulkitseminen yksiselitteisesti ruotsiksi on hyvin haastavaa. (Huovinen-Nyberg 1992: 27–28) Virkatekstien kääntäjät joutuvat välillä työstämään tekstejä erittäin paljon, jotta jokaiselle osiolla löytyisi luonnollinen paikka ja että niiden määritteet ovat oikeassa suhteessa (Orava 2011). Näin ollen kuntien kirjoittamien lähtökielisten ja kohdekielisten tekstien välillä voi oletettavasti olla suuriakin eroja.

3 INTERTEKSTUAALISUUS JA TEKSTILAJIKETJUT

Tässä luvussa tulen käsittelemään intertekstuaalisuutta ja tekstilajiketjuja käsitteenä. Tarkoitukseni on aluksi määritellä, mitä nämä kaksi käsitettä tarkoittavat käytännössä. Sen jälkeen aion esitellä, minkälaisia intertekstuaalisia ilmenemismuotoja löytyy ja miten niitä yleensä erotellaan. Tämä tapahtuu käytännössä siten, että esittelen näitä ilmenemismuotoja eri tutkijoiden näkökulmasta. Luvun lopussa esittelen, mitä intertekstuaalisuuden erottelumenetelmiä tulen käyttämään omassa analyysissäni.

3.1 Intertekstuaalisuus ja tekstilajiketju käsitteinä

Jokainen teksti edellyttää muita tekstejä, koska mikään teksti ei synny tyhjästä. Jopa silloin kun puhumme, käytämme toisten aiemmin käyttämiä muotoiluja ja vaikutamme muiden kielenkäyttöön. (Ajagán-Lester, Ledin & Rahm 2003: 203) Kaikki tuottamamme kielenkäyttö ja tekstit ovat jonkinlaisessa suhteessa toisiinsa ja tästä syystä voidaan todeta, että kaikista teksteistä löytyy jonkin tasoista intertekstuaalisuutta (Heikkinen 2005: 8). Intertekstuaalisuudella tarkoitetaan, sen yksinkertaisimmassa merkityksessä, tekstien suhdetta toisiin teksteihin. Toisin sanoen, miten yksittäinen teksti lainaa ja yhdistelee aineksia aikaisemmista teksteistä. (Solin 2006: 73). Tekstien voidaan ajatella koostuvan monesta palasesta, jotka yhdessä muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. (vrt. tieteelliseen kirjoittamiseen, mikä on näkyvää intertekstuaalisuutta) Laajimmassa merkityksessään intertekstuaalisuus kattaa kaikki tekstin ympärillä olevat kielen ja kulttuurin ainekset, jotka auttavat ymmärtämään yksittäisen tekstin sisällön (Koskela 2008: 113). Tässä tutkielmassa tulen kuitenkin keskittymään intertekstuaalisuuteen sen yksinkertaisimmassa merkityksessä.

Pauli Saukkonen (2001: 19) toteaa, että kaikki tekstit ovat ainutkertaisia, mutta mikään teksti ei kuitenkaan ole kokonaan uusi. Tämän hän selittää sillä, että kun laadimme tekstin, hyödynnämme aina ympäristöstämme löytyviä valmiita aineksia, koska muuten emme tuottaisi tekstiä, jonka muut ympärillämme olevat ihmiset ymmärtäisivät (emt. 19). Fairclough (2003: 47) puolestaan kuvailee intertekstuaalisuutta siten, että jokaisella

tekstillä tai tekstityypillä on joukko tekstejä, jotka ovat jonkinlaisessa suhteessa tähän tekstiin ja mahdollisesti myös sisälletty siihen. Hän kuitenkin toteaa, että voi olla vaikea määrittää varmasti, minkälaisia aineksia tekstistä löytyy, koska ne voivat olla melko kattavia ja kompleksisia (emt. 47). Kaikki kielenkäyttömme rakentuu toisin sanoen aiemman kielenkäytön varaan ja tämänkin hetkinen puhe tai kirjoitus taas puolestaan yhdistyy tulevaan kielenkäyttöön tavalla tai toisella (Heikkinen 2001: 70). Tällaista jatkuvuutta Merja Koskela (2009: 53) kutsuu tekstilajiketjuksi.

Intertekstuaalisuudessa on kyse tekstien produktiivisuudesta, miten tekstit muodostavat aiempia tekstejä ja uudistavat olemassa olevia konventioita luodakseen uusia (Fairclough 1995: 102). Kun kirjoitamme tekstin, tästä tekstistä muotoutuu tekstilajiketjun perusta, jonka pohjalta laaditaan uusia tekstejä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tekstilajiketjun perusta olisi riippumaton muista aiemmista teksteistä. (emt. 53) Nämä tekstilajiketjut ovat periaatteessa avoimia molemmista päistä ja kytkeytyvät toisiin teksteihin eri tavoin (Heikkinen 2002b: 33). On lähes mahdotonta löytää intertekstuaalisen ketjun absoluuttista alkupistettä. Teksteistä on toki mahdollista löytää suuntaa antavat rajat, joista voida havaita, milloin teksti siirtyy kokonaan uuteen kontekstiin, eli uuteen tekstilajiketjuun. (Koskela 2009: 54)

Tekstilajiketjuille, joista tekstin intertekstuaalisuus muodostuu, on kuitenkin tyypillistä, että ketjun alku- ja loppupistettä on vaikea erottaa. Tekstin sisältä voi myös olla vaikea erottaa, mikä teksti on mistäkin lähtöisin, koska ne ovat siirtyessään tekstistä toiseen keränneet uusia aineksia ympäristöstään (Koskela 2008: 114–115) Voidaan siis olettaa, että teksti siirtyy uuteen ympäristöön ja muotoutuu sen ympäristön käytänteiden ja menettelytapojen mukaan (emt. 116). Fairclough (2003: 31) kuvailee tekstilajiketjuja tekstilajeina, jotka säännöllisesti liitetään toisiinsa ja johon kuuluu systemaattinen muuttuminen tekstilajista toiseen. Fairclough pitää tekstilajeja myös tärkeänä osana nyky-yhteiskuntamme institutionaalisen rakenteen toimintaa, tarkemmin sanottuna esimerkiksi paikallishallinnon, yritysten ja yritysten välisten rakenteellisten suhteiden ylläpitämisenä. (emt. 31–32)

Seuraavassa alaluvussa aion käsitellä intertekstuaalisuuden erottelutapoja ja selventää, minkälaisia erottelutapoja voin hyödyntää analyysiosiossa. Tällä tavoin pystyn selvittämään, minkälaista intertekstuaalisuutta yleensä ilmenee virkateksteissä ennen kuin siirryn analysoimaan omaa aineistoani, joka on juuri virkateksti.

3.2 Intertekstuaalisuuden ilmenemismuodot

Heikkisen (2002a: 22) mukaan intertekstuaalisuus voidaan jakaa kahteen eri osaan: avoimeen ja perustavaan. Avoin intertekstuaalisuus merkitsee sitä, että toisen tekstin vaikutus on selvästi nähtävissä tekstissä. Tässä tapauksessa lainausmerkit ovat ehkä tavallisin tapa merkitä toisen tekstin läsnäolo. (Solin 2006: 83) Perustavasta intertekstuaalisuudesta puhutaan silloin, kun tekstistä voidaan nähdä vaikutteita esimerkiksi toisista tekstilajeista, mutta tekstienväliset suhteet ovat vähemmän näkyvissä. (Tiililä 2001b: 216; Heikkinen 2002a: 22)

Koskela (2008: 117) puolestaan jakaa tekstien intertekstuaalisuuden eksplisiittiseen ja implisiittiseen intertekstuaalisuuteen. Eksplisiittisessä intertekstuaalisuudessa on kyse intertekstuaalisuudesta, jossa toinen teksti mainitaan tai merkitään selvästi tekstiin, esimerkiksi lähdeviittauksella. Implisiittisessä intertekstuaalisuudessa on puolestaan kyse siitä, että toisen tekstin läsnäolo on selvästi havaittavissa tekstissä, mutta sitä ei kuitenkaan mainita erikseen tekstissä. (emt. 117)

<i>Heikkinen</i>	avoin intertekstuaalisuus	perustava intertekstuaalisuus
<i>Koskela</i>	eksplisiittinen intertekstuaalisuus	implisiittinen intertekstuaalisuus

Kuvio 3. Intertekstuaalisuuden kahtiajako Heikkisen ja Koskelan mukaan

Kuviolla (3) haluan havainnollistaa, että Koskelan ja Heikkisen jaottelun välillä on yhtäläisyyksiä, vaikka he eivät käytä samoja nimikkeitä ja oletan, että erottelun lähtökohdat ovat pohjimmiltaan samat. Koskela (2008: 117) tarkastelee toisaalta implisiittistä intertekstuaalisuutta uudelleenkontekstualisoinnin käsitteen avulla, mitä Heikkinen

(2001) ei puolestaan tee, joten heidän jaotteluissaan on myös eroavaisuuksia. Uudellenkontekstualisointi tarkoittaa, että tietty viesti muuttuu siirtyessään yhdestä kontekstista toiseen (Linell 1998: 144–145). Tämän tutkielman kannalta nämä eroavaisuudet eivät kuitenkaan ole ratkaisevia, sillä tarkoitukseni on rakentaa analyysini Heikkisen intertekstuaalisuuden määritelmien avulla.

Kaija Kuri (1984) erottelee tutkielmassaan kaksitoista erilaista referointitapaa, joita käytetään suomen kielessä. Näistä epäsuora ja suora esitys ovat hänen mielestään kuitenkin referoinnin pääluokat, joten tulen näin aluksi keskittymään vain niihin. Kun tekstissä on läsnä muita tekstejä, voidaan siis puhua sekä intertekstuaalisuudesta että referoinnista. Referointi sijoittuu kuitenkin alemmalle tasolle kuin intertekstuaalisuus. (Mäntynen 2003: 62) Esimerkiksi myös Fairclough (1992) näkee, että referointi on yksi intertekstuaalisuuden ilmenemismuodoista, eikä samalla tasolla oleva käsite.

Kuirin (1985: 3) mukaan epäsuoran ja suoran esityksen tärkein ero on, että suorassa referoinnissa referoija osoittaa, että hän lainaa jonkin asian sanatarkasti toisesta tekstistä. Epäsuorassa esityksessä on taas puolestaan kyse siitä, että kirjoittaja toistaa toisen tekstin sisällön tai sisältöä omin sanoin. Epäsuora referointi on toisen tekstin tulkitsemista. (emt. 3) Myös Heikkinen (2001: 80–87) tekee tämän jaottelun suoran ja epäsuoran esityksen välille artikkelissaan ja sijoittaa ne samalla avoimen intertekstuaalisuuden alle. Heikkinen lisää kuitenkin artikkelissaan kuvailun (2001: 85–87) näiden kahden esityksen rinnalle, mutta ei kuitenkaan Kuirin tavoin ota kantaa muihin referointitapoihin.

Kuvailuesitystä Heikkinen luonnehtii tekstin omimisena. Suorassa ja epäsuorassa esityksessä on selvästi nähtävissä, mitä muita tekstejä tekstissä lainataan tai referoidaan. Kuvailuesityksessä tällaiset rajat yritetään häivyttää, ikään kuin muut tekstit eivät olisi vaikuttaneet tekstin rakenteeseen. (Heikkinen 2001: 80) Toisin sanottuna intertekstuaalisuus ei esiinny ainoastaan avoimena lainaamisena tai referoimisena, vaan siinä omitaan myös joitakin asioita tietoisesti. Tästä syystä varmaan moni tutkija, kuten esimerkiksi Solin (2004: 268) huomauttaakin, että on mahdotonta jäljittää kaikkia tekstin intertekstuaalisia piirteitä ehdottomasti.

Kuiri (1984: 1) esittelee teoksessaan seuraavanlaisen kokonaisesityksen suomen kielen referoinnin keinoista:

1. Suora esitys	<i>Poika sanoi: ”Menen ulos.”</i>
2. Epäsuora esitys	<i>Poika sanoi, että hän menee ulos.</i>
3. Partisiippirakenne	<i>Poika sanoi menevänsä ulos</i>
4. Infinitiivirakenne	<i>Poika käski tytön mennä ulos. ~ tyttöä menemään ulos. Poika kielsi tyttöä menemästä ulos.</i>
5. Translatiivirakenne	<i>Poika sanoi tyttöä kauniiksi.</i>
6. Essiivirakenne	<i>Poika piti tyttöä kauniina.</i>
7. Teonnimirakenne	<i>Poika kertoi tytön menemisestä.</i>
8. <i>Kuulemma-</i> ja <i>muka-</i> sanojen avulla referointi	<i>Tyttö on kuulemma/muka kaunis.</i>
9. <i>Kuulua-</i> ja <i>pitää-</i> verbeillä referointi	<i>Tyttö kuuluu olevan kaunis. Tytön pitäisi olla kaunis.</i>
10. <i>Jonkun mielestä</i> ja <i>jonkun mukaan</i> – rakenteilla referointi.	<i>Pojan mielestä/mukaan tyttö on kaunis.</i>
11. Elatiivilla referointi	<i>Pojasta tyttö on kaunis.</i>
12. Tempusten, erityisesti pluskvamperfektin referatiivinen käyttö	<i>Liisa oli eilen kaupungilla. Hän oli käynyt ensin kauppoissa ja mennyt sitten elokuviin. Tapasin hänet vasta kotimatalla.</i>

Yllä esitellyistä referoinnin keinoista, vain osan voidaan olettaa esiintyvän viranomais-tekstissä. Tämä johtuu siitä, että suurin osa näistä referoinnin keinoista ei sovi viranomaiskielenkäytön muodolliseen tyyliin. Vaikka aineistonani on kansalaiselle suunnattu teksti, se on silti viranomaisen kirjoittama teksti, jonka on säilytettävä muodollinen tyyli vastaanottajasta riippumatta. Tästä syystä oletan, että ainoastaan (2) epäsuora esitys, (3) partisiippirakenne, (5) translatiivirakenne, (6) essiivirakenne, (7) teonnimirakenne, (10) *Jonkun mielestä* ja *jonkun mukaan* – rakenteilla referointi ja (11) elatiivilla referointi voisi esiintyä aineistossani sekä viranomais teksteissä yleensä, poikkeustapauksia lukuun ottamatta.

Kuirin (1984: 1) tapa luokitella suomen kielen tyypillisimmät referointikeinot on ollut erittäin käytetty ja moni tutkija lainaa häntä yhä edelleen. (ks. Tiililä 2007) Vaikka Kuirin esitys on selkeä ja yksinkertaisesti esitelty, tulen jatkossa kuitenkin viittaamaan Iso suomen kielioppi (ISK) -teoksen verkkoversioon VISK (2008), kun esittelen erilaisia referointitapoja. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä syystä, että VISK (2008) sisältää

ajantasaisempia ja uudempia esimerkkejä ja näkökulmia kuin Kuirin tutkimus, mutta palaan vielä Kuirin luokitteluun myöhemmin tässä luvussa. Myös VISK perustaa osan tiedostaan juuri Kuirin tutkimukseen, sillä VISK:n referointia käsittelevä luku (§ 1457–§ 1497) nimeää Kuirin yhdeksi lähteeksi.

VISK:ssa (2008: § 1457) referointi kuvaillaan toisen tekstin, puheen, ajatuksen tai kirjoituksen lainaamisena omaan tekstiin niin, että oma ja lainattu asia on erotettavissa. Referointi-osio voi kuitenkin olla enemmän tai vähemmän näkyvää. VISK:n mukaan referointi on selvemmin havaittavissa, kun johtoilmaus ja referaatti ovat selvästi erotettavissa erillisiksi kokonaisuuksiksi, kuten esimerkiksi sanatarkassa sitaatissa. Kun referointi ilmenee toisen käden tietona esimerkiksi kuulopuheena, voi lähde jäädä mainitsematta ja referoinnin osuus jäädä vaikeammin havaittavaksi. Referointi nähdään VISK:ssakin suorana tai epäsuorana esityksenä, riippuen siitä, miten referointi sijoitetaan ja esitetään tekstissä. Huomioitavaa on myös se, miten alkuperäiseen asiaan viittaavat elementit mukautuvat uuteen ympäristöön. (VISK 2008: § 1457, § 1459)

VISK:ssa (2008: § 1458) referointitavat luokitellaan sen perusteella, miten referoitava asia mukautuu uuteen tekstiympäristöön, eli esimerkiksi miten lakiteksti mukautuu kunnalliseen tekstiin. VISK:n (2008: § 1460) mukaan suora esitys on referointitavoista se, joka on vähiten mukautunut uuteen tekstiympäristöön, kun taas epäsuora esitys on paremmin integroitunut käsiteltävän tekstin mukaiseksi. Epäsuora esitys on tunnistettavissa siitä, että referaatti on johtolauseen objektina, joka merkitään *että-* tai *jotta~miten-*lauseella tai alisteisella kysymyslauseella. Suorassa esityksessä referoitava asia siirretään lähes muuttamattomana uuteen tekstiympäristöön ja referoitu asia korostetaan useimmiten käyttämällä johtolausetta ja välimerkkejä. (VISK 2008: § 1460)

VISK:n (2008: § 1480) mukaan parhaiten uuteen tekstiympäristöön mukautuneet referointitavat ovat sellaiset, joissa käytetään johtoilmausta merkitsemään, mistä referointi alkaa, mutta referaatti on esitetty omin sanoin. Tällaisissa tapauksissa johtoilmaus voi esiintyä esimerkiksi adverbiaalina, *jonkun mukaan*; partikkelina, esimerkiksi *muka*, *kuulemma* tai modaaliverbinä, esimerkiksi *kuuluu*, *pitää* (VISK 2008: § 1458, § 1480, § 1494). Näistä kuitenkin adverbiaalina ja modaaliverbinä esiintyvät johtoilmaukset ovat

viranomaisteksteissä yleisempiä. Myös referatiivirakenne ja muut referatiiviset infinitiivirakenteet mukautuvat VISK:n (2008: § 1461) mukaan uuteen tekstiin tiukemmin kuin epäsuora esitys, mutta suora esitys on kuitenkin se referointitapa, joka VISK:n mukaan mukautuu vähiten uuteen ympäristöön.

VISK (2008: § 1458) ei sinänsä kategorisoi muita referointitapoja kuin epäsuoran ja suoran esityksen omalla nimikkeellä vaan pikemminkin luokittelee nämä referointitavat sen mukaan, miten referoitava asia mukautuu osaksi uutta tekstiä. Verrattaessa näitä Heikkisen (2001: 79–87) tapoihin, jotka ovat suora esitys, epäsuora esitys ja kuvailuesitys, voidaan kuitenkin nähdä sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia. VISK:n ja Heikkisen suoran esityksen käsitteet ovat pääasiallisesti samanlaiset, mutta näiden kahden epäsuoran esityksen käsitteet eroavat jonkin verran toisistaan. Heikkisen (2001: 85) kuvailuesityksen käsitettä ei esiinny lainkaan, ainakaan sen nimisenä VISK:ssa. VISK:n (2008: § 1460) epäsuora esitys muistuttaa Heikkisen esitystä siinä, että molemmat huomioivat, että referointi toimii useimmiten johtolauseen objektina. Heikkinen (2001: 84) liittyy epäsuoraan esitykseen myös *jonkin mukaan* -rakenteen, joka ei VISK:ssa esiinny epäsuoran esityksen kategoriassa, vaan omana luokkana.

VISK:ssa juuri Heikkisen käyttämä *jonkin mukaan* -rakenne luokitellaan referoinniksi, joka on mukautunut parhaiten uuteen tekstiin. Tässä tapauksessa on kuitenkin muistettava, että Heikkisen kuvailuesitys, joka hänen teoksessaan on intertekstuaalisuuden syvintä tasoa, koska siinä ei enää merkitä, missä vieraan ja oman raja kulkee, ei sinänsä ole enää sellaista referointia kuin mistä VISK:ssa käsitellään. Näin ollen Heikkisen jaottelu tekee luokittelusta hieman kattavamman, mutta VISK puolestaan tuo Kuirin esittelytapojen ohella luokitteluun syvyyttä. Alla olevassa kuviossa (4) esitän tiivistettynä tässä luvussa esittelemäni referointitavat. Tarkoitukseni on hyödyntää tätä kuviota aineistoni analyysissä.

<i>Heikkinen (2001: 77–87)</i>	<i>Kuiri (1984: 1,3)</i>	<i>VISK (2008: § 1458–1461, § 1463–1464, § 1476–1480)</i>
suora esitys - lainausmerkit - kaksoispisteet	suora esitys - lainausmerkit	suora esitys - lainausmerkit - kaksoispisteet - repliikkiviivat
epäsuora esitys - <i>jonkin mukaan</i> - <i>päättää, edellyttää, todeta, esittää</i> (+ <i>että</i> -lauseet) - infinitiivirakenteet esim. <i>minen</i> -rakenne	<i>jonkun mielestä/mukaan</i> -rakenteet	johtoilmaukset adverbiaalina - <i>jnk. mukaan</i>
	epäsuora esitys - <i>että</i> -lauseet	epäsuora esitys - <i>että-, jotta-, miten-</i> lauseet - alisteiset kysymys- lauseet
	partisiippirakenne - lauseenvastike, joka vastaa <i>että</i> - konjunktiolla alkavaa sivulauseetta	referatiivirakenteet - vastaa objektina ole- van verbin <i>että</i> - lauseetta (-vAn-,neen-,tUn- tunnukset) - esim. verbit <i>edellyt- tää, ilmoittaa</i> ja muut referatiiviset infini- tiivirakenteet - <i>minen</i> -rakenne
	teonnimirakenne - ilmaisee tekemistä, tapahtumista tai ole- mista (esim. - <i>minen</i> ,- <i>ntA</i> ,- <i>ntO</i>)	
	elatiivilla referointi - <i>-stA</i>	
	essiivirakenne - <i>-na/-nä</i>	
	translatiivirakenne - <i>-ksi</i>	
kuvailuesitys - passiivi (<i>on käsitelty, on määritelty</i>) - <i>todeta</i> -verbi		

Kuvio 4. Avoimen intertekstuaalisuuden jaottelu

Kuviossa (4) havainnollistan, miten Heikkisen, Kuirin ja VISK:n avoimen intertekstuaalisuuden väliset suhteet liittyvät toisiinsa. Kuvailuesitys on ainoa esitystapa, joka ilmenee vain Heikkisen tutkimuksessa, kun taas suora esitys on kaikilla kolmella lähes samanarvoinen. Heikkisen ja VISK:n käyttämät suorat esitykset ulottuvat kuitenkin hie-

man Kuirin suora esitystä kauemmaksi, koska sekä Heikkinen että VISK lisäävät esityksiinsä kaksoispisteet, ja VISK vielä lisäksi repliikkiviivat, osoittamaan toisen tekstin läsnäolon. Nämä lisäykset eivät kuitenkaan perimmiltään tee suurta eroa suoran esityksen välille, koska kaikissa on kuitenkin yhdistävästi kyse toisen tekstin sanatarkka toisto ja sen osoittaminen. Heikkinen lisää tutkimuksessaan suoran esityksen alle *jonkun mielestä* -rakenteella referoinnin (2001: 81), mutta koska se ei mielestäni kuulu suoraan esitykseen, vaan pikemmin epäsuoraan esitykseen, kuten myös esimerkiksi Kuiri mielestä, en lisää sitä taulukkooni.

Epäsuoran esityksen kohdalla eroja syntyy huomattavasti. Heikkisen epäsuora esitys kattaa lähes kaikki Kuirin ja VISK:n mainitsevat referointitavat, mutta on tärkeä huomioda, että olen ottanut tähän kuvioon vain ne avoimen intertekstuaalisuuden referointitavat, jotka oletettavasti esiintyvät aineistossani. Tämä johtuu siitä, että tulen käyttämään kuviossa (4) muodostunutta mallia analyysini pohjana. Näin ollen kuvioon ei sisälly kaikkia mahdollisia referoinnin keinoja. Kuirin ja VISK:n esitystapoja verrattaessa on selvää, että VISK myötäilee Kuirin esitystä omassaan, ja että VISK:n esitys on joissakin kohdissa ajantasaisempi. Esimerkiksi Kuirin käyttämä partisiippirakenne-termi ei esiinny enää VISK:ssa, vaan sen sijaan käytetään referatiivirakenne-termiä (VISK § 538). *Jonkun mielestä/mukaan* -rakenteet sekä verbit *päättää*, *edellyttää*, *todeta* ja *esittää* ovat hyvin tavallisia virkateksteissä.

Seuraavassa luvussa tarkoitukseni on tarkastella aineistossani ilmenevää avointa ja perustavaa intertekstuaalisuutta hyödyntäen kuvioissa (3) ja (4) muodostuneita malleja. Tulen jaottelemaan analyysiosioni Heikkisen käyttämien termien mukaisesti. Tutkielmani lähtökohtana on se, että lukija pystyy havaitsemaan tai ainakin aavistamaan toisen tekstin läsnäolon, joten tulen ensiksi analyysissäni tarkastelemaan avointa intertekstuaalisuutta, joka on myös VISK referointikeinojen lähtökohtana, ja tämän jälkeen tarkastelen aineistossani ilmenevää perustavaa intertekstuaalisuutta. Tiililä (2007: 117) muistuttaa myös, että intertekstuaalisuuden havaitseminen riippuu analyysin tekijän taustatiedoista ja analyysitavasta. Ilman tietoa siitä, miten erilaiset tekstit kunnassa voivat muodostua, voi olla vaikea tunnistaa niiden taustalta löytyviä tekstilajeja (Tiililä 2007: 117).

Teksteissä voi olla myös muunlaisia suoria lainauksia, joita kirjoittaja ei ole merkinnyt millään tavalla, mutta toisen tekstin läsnäolo on aavistettavissa. Heikkisen ja Hämäläisen (2011: 5) mukaan toisen tekstin läsnäolon voi aavistaa tekstin aiheen, siinä käytettävien käsitteiden tai tietyille tekstilajille tyypillisen kirjoitustavan, esimerkiksi säädöstekstille tyypillisten ominaispiirteiden avulla. Näissä tapauksissa, kun toinen teksti on vain aavistettavissa, luokittelen ne Heikkisen (2002a: 22) tavoin perustavaksi intertekstuaalisuudeksi. Analyysiluvun lopussa tulen vielä selvittämään, minkälainen tekstilajiketju aineistoni taustalle muodostuu.

4 INTERTEKSTUAALISUUS JA TEKSTILAJIKETJU *OMAISHOIDON TUEN KRITEERIT* -TEKSTISSÄ

Tässä luvussa tulen tarkastelemaan, minkälaista intertekstuaalisuutta *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstissä ilmenee ja minkälainen tekstilajiketju näistä teksteistä muodostuu. Aloitan analyysini selvittämällä, minkälaista intertekstuaalisuutta aineistossani ilmenee sekä miten ja millä lailla toisen tekstin läsnäolo osoitetaan, jos sitä osoitetaan. Tarkoitukseni on luokitella tekstistä löytyvä intertekstuaalisuus sen pohjalta, miten toisen tekstin läsnäolo osoitetaan tekstissä, eli sen perusteella, voiko tekstissä havaita erilaisia viranomaisääniä ja miten niihin niissä tapauksissa viitataan? Analyysiluvun lopussa tarkoitukseni on selvittää, millainen tekstilajiketju *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin taustalle muodostuu.

4.1 Intertekstuaalisuus *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstissä

Tarkoitukseni on selvittää tässä alaluvussa, minkälaista intertekstuaalisuutta *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstissä on havaittavissa ja miten näiden tekstien alkuperä osoitetaan, hyödyntämällä kuvioissa (3) ja (4) muodostuneita jaottelumalleja. Toisin sanoen, kun toinen teksti on näkyvästi läsnä aineistossani, luokittelen sen mallini mukaan avoimeksi intertekstuaalisuudeksi (4.1.1) ja kun teksti tai tekstilaji on vain aavistettavissa, luokittelen sen perustavaksi intertekstuaalisuudeksi (4.1.2). Kaikkia mallissani esiintyviä referointitapoja ei kuitenkaan välttämättä esiinny tässä aineistossa. Kuten mainitsin luvussa 3.2, toisen tekstin läsnäolo osoitetaan usein lainausmerkillä, jos kyseessä on suorasta avoimesta intertekstuaalisuudesta. Tässä tutkielmassa käyttämässäni aineistossa ei kuitenkaan käytetä lainausmerkkejä, joten aineistoni intertekstuaalisuus ja sen taakse muodostuva tekstilajiketju on tunnistettava muilla keinoilla.

4.1.1 Avoin intertekstuaalisuus

Avoin intertekstuaalisuus tarkoittaa sitä, että toiset tekstit ovat selvästi nähtävissä. Toisen tekstin lainaaminen ja referointi näytetään erilaisilla viittauksilla ja näin ollen lukija pystyy havaitsemaan, mikä teksti on mukautunut uuteen, käsillä olevaan tekstiin. Lukija ei kuitenkaan aina pysty tunnistamaan kaikkia tekstiin mukautuneita toisia tekstejä, koska tunnistamiseen vaikuttavat hyvin pitkälti lukijan pohjatiedot ja intertekstuaalisuuden avoimuus. *Omaishoidon tuen kriteerit* -teksti, joka on suunnattu viranomaiselta kuntalaisille, ei sisällä kaikkein avoiminta intertekstuaalisuutta, koska siinä ei ilmene lainakaan suoraa esitystä, jossa lainaaminen tai referointi on vähiten integroitunut uuteen tekstiympäristöön. Tekstissä käytetään kuitenkin jonkin verran epäsuoraa esitystä, jossa referoitava asia on mukautettu uuteen tekstiin, mutta lainattu osuus on kuitenkin osoitettu erilaisia johtoilmauksia ja rakenteita käyttäen.

Alla olevissa tekstikatkelmissa, esimerkit (1–3), käytetään johtoilmausta *jonkun mukaan* osoittamaan toisen tekstin läsnäoloa.

- (1) **Lain mukaan** hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan.
- (2) **Perusturvakeskuksen mukaan** omaishoitajan vapaa väistyy, mikäli hoito keskeytyy pidemmäksi aikaa kuin 7 vrk/kk.
- (3) Palkkion määrä voi kuitenkin olla enintään **KVTES:N** [sic] **mukaisen** henkilökohtaisen avustajan kuukausittainen palkkaluku.

Esimerkit (1–2) ovat *jonkun mukaan* -johtoilmauksen pinnallisinta tasoa, kun taas esimerkki (3) on näitä kahta syvemmällä tasolla. Vaikka *jonkin mukaan* -johtoilmausta käytetään tyypillisesti osoittamaan, että referoidaan toista tekstiä, lukijalla voi kuitenkin olla vaikea selvittää, mikä tekstiä on itse asiassa referoitu.

Esimerkissä (3) käytetty *KVTES:n mukaisen* ei oletettavasti sano mitään isolle osalla tekstin lukijoista. *KVTES*, joka viittaa kunnan työntekijöiden yleiseen virka- ja työehtosopimukseen on toki hyvin tuttu asia kunnan työntekijöille, mutta esimerkiksi vanhus,

joka toimii omaishoitajana, ei välttämättä ole koskaan kuullut *KVTES*:stä, eikä näin olen tiedä, mihin tässä viitataan. Vaikka esimerkin (3) ilmaus *KVTES:n mukaisen* vaikuttaa hyvin selkeältä viittaukselta, esimerkistä ei siltikään käy ehdottomasti ilmi, mitä referoidaan. Ilmeistä on tietenkin, että tässä referoidaan ainakin johonkin pisteeseen kunnan yleistä virka- ja työehtosopimusta, mutta esimerkissä (3) on myös havaittavissa muuta viranomaisääntä. Tämä viranomaisääni piiloutuu *voi olla enintään* -lausekkeen taakse, mutta sen enempiä esimerkistä (3) ei selviä. Esimerkki (3) sijaitsee aineistoni suurimassa taulukossa, joka sisältää Kokkolan kaupungin määrittelemät hoitopalkkioluokat, jonka myötä voidaan olettaa, että esimerkin (3) viranomaisääni on Kokkolan kaupunki. Asiaa tarkemmin tutkittaessa selviää, että asia on esitelty sosiaali- ja terveyslautakunnan (2009) liitteessä (I § 40), joten esimerkki (3) ei ole kovinkaan avointa epäsuoraa intertekstuaalisuutta.

Esimerkissä (2) käytetty *Perusturvakeskus* voi olla lukijalle hyvin abstrakti instanssi, jolle voi tarpeen vaatiessa olla vaikea löytää inhimillistä yhdyshenkilöä. Myös kommentti *Perusturvakeskuksen mukaan* ei ilmaise, onko kyse perusturvakeskuksen kirjallisesta vai suullisesta päätöksestä ja tästä syytä lukijan voi olla vaikea selvittää, minkälaisesta referoinnista on kyse. Esitetty asia löytyy kuitenkin perusturvalautakunnan pöytäkirjasta (2006), josta myös selviää, että esimerkki (2) on periaatteessa erittäin puhdas epäsuora esitys (ks. luku 3.2). Tämä johtuu siitä, että esimerkissä (2) ilmaistaan aluksi johtolauseella, kuka on tekijä, jonka jälkeen tekstin laatija referoi omin sanoin, mitä tekijä on sanonut.

Tekstin laatija on kuitenkin referoinnissaan käyttänyt hieman erikoista ilmausta, kun hän on yrittänyt referoida perusturvalautakunnan pöytäkirjaa (2006), jossa lukee seuraavalla tavalla: [...] *jos keskeytyksiä on kalenterikuukauden aikana vähäistä enemmän, hoitajalle ei kerry vapaata siltä kuukaudesta*. Tekstin laatija on käyttänyt lauseketta, *vapaa väistyy*, kun hän on yrittänyt ilmaista, että hoitajalle *ei kerry vapaata*. *Vapaa väistyy* -lauseke, ei välttämättä avaudu lukijalle samalla tavalla kuin pöytäkirjassa (2006) yksinkertaisesti ilmaistu *ei kerry vapaata*. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi MOT kielitoimiston sanakirjan (2011) mukaan *väistyä* merkitsee, että jokin *siirtyy syrjään, pois jonkin tieltä, edestä*. Lukija saattaa olettaa tekstiä lukiessaan, että hänelle kui-

tenkin kertyy vapaata, mutta että se siirtyy esimerkiksi johonkin muuhun ajankohtaan. *Vapaa väistyy* -lausekkeesta, ei tästä syystä saa samanlaista mielikuva kuin pöytäkirjan (2006) *ei kerry* -lausekkeesta, joka selvästi ilmaisee sen, mitä lukija tarvitsee tietää.

Esimerkki (3) ja etenkin esimerkki (2) ovat kuitenkin esimerkkiin (1) verrattaessa avoimempaa intertekstuaalisuutta, vaikka kaikki kolme edustavat avointa intertekstuaalisuutta. Tämä johtuu siitä, että esimerkin (1) *lain mukaan* -rakenne ei ilmaise esimerkkiin (2) ja (3) tapaan yhtä yksiselitteisesti tekijää, vaikka niissäkin esimerkeissä lukijan voi olla vaikea nimetä tekijä ehdottomasti. Esimerkeissä (2) ja (3) tekijää ei kuitenkaan pitäisi voida sotkea eri tekijään kuin mitä tekstissä tarkoitetaan, vaikka tekijää ei välttämättä tiedä. Esimerkissä (1) lukijalle saattaa jäädä epäselväksi, onko kyseessä laki omaishoidon tuesta vai tyystin jokin toinen laki, varsinkin kun tämä esimerkki sijoittuu otsikon alle ja heti kappaleen alkuun. Toinen syy sille, että usein käytetty *lain mukaan* -rakenteen käyttö voi jäädä lukijalle epäselväksi, on se, että aineistossa viitataan myöhemmin myös muihin lakeihin, kuten esimerkistä (4) käy ilmi.

- (4) [...] hoitajalla ei ole tältä ajalta [...] oikeutta **sairausvakuutuslain mukaisen** [sic] erityishoitorahaan eikä oikeutta **vuorotteluvapaalain mukaisen** [sic] vuorottelukorvaukseen.

Esimerkin (4) *sairausvakuutuslain mukainen erityishoitoraha* ja *vuorotteluvapaalain mukainen vuorottelukorvaus*, on lukijan näkökulmasta helposti sekaannusta aiheuttava, aiemman esimerkin (1) *lain mukaan* -rakenteeseen verrattaessa, sillä nämä kaikki esiintyvät samassa kappaleessa. Lukijalle voi jäädä epäselväksi, minkä lain mukaan *hoitopalkkion taso määräytyy*, kun esimerkissä (1) ei tarkemmin eksplikoida, mistä laista puhutaan. Tämä korostuu entisestään, kun lukijalle tarjotaan monen eri lain määräyksiä samassa kappaleessa. Lukijan on kuitenkin ymmärrettävä, että esimerkissä (4) käytetyt viittaukset ovat vain puheenaiheena eivätkä referoituja lähteitä. Tästä johtuen näillä viittauksilla ei ole tämän tekstin muodostumisen kannalta suurempaa merkitystä. Näistä esimerkeistä (1–4) loppujen lopuksi vain esimerkit (1) ja (2) ilmaisevat selvästi ne viiranomaisäänet, jotka ovat antaneet vaikuttaneet tekstin muodostumiseen, eli laki omais-

hoidon tuesta (2005) ja perusturvalautakunnan pöytäkirja (2006) sekä muut mahdolliset päätöksentekoon vaikuttavat asiakirjat.

Esimerkit (5–7) sisältävät virkateksteissä usein ilmeneviä referointirakenteita (ks. kuvio 4), joiden avulla ilmaistaan useimmiten tekijä ja tekijän tekeminen.

- (5) **Perusturvalautakunta vahvistaa** omaishoidon tuen myöntämisperusteet sekä hoitopalkkioluokkien määrän kriteereineen säännösten sallimissa rajoissa.
- (6) **Perusturvakeskus esittää**, ettei hoidettavalta peritä asiakasmaksua, mikäli hoidettava ja hoitaja asuvat samassa taloudessa.
- (7) Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon järjestämisestä omaishoitajan vapaan aikana. Järjestettävän palvelun muodon ja järjestämistavan **päätää kunta**.

Esimerkit (5–7) kuvailevat kaikki hieman erilaisia eri asioiden etenemisprosesseja referointikeinoina. Esimerkiksi esimerkki (5) ei ainoastaan referoi *Perusturvalautakunnan* päätöstä vahvistaa tekstikatkelmassa esitettyjä asioita, vaan ilmaisee myös kyseessä olevan asian etenemistä hallinnollisessa hierarkiassa. Lukijan on ymmärrettävä hieman laajemmin, miten kunnallinen sosiaali- ja terveystoimen toimiala toimii. Perusturvakeskus on se viranomainen, jonka kanssa kuntalainen yleensä asioi henkilökohtaisesti ja perusturvalautakunta puolestaan, koostuu niistä luottamushenkilöistä, jotka tekevät hallinnollisia päätöksiä. Perusturvalautakunta ei kuitenkaan ole täysin riippumaton viranomainen, vaan se on kaupunginhallituksen alaisuudessa. (Perusturvakeskus 2005) Virkkeessä käytetty *vahvistaa*-verbin aktiivinen muoto implikoi esimerkin (6) tapaan, että teksti on siirtynyt lähes suoraan perusturvalautakunnan pöytäkirjasta (2006). Esimerkiksi aktiivimuoto *on vahvistanut*, sopisi tähän tilanteeseen paremmin, kun otetaan huomioon, että päätökset on jo tehty ja tässä tekstissä tiedotetaan niistä kuntalaisille.

Esimerkki (6) on ehkä tämän tyyppisen referointitavan tyypillisin keino osoittaa toisen tekstin läsnäoloa. Johtoilmauksella ilmaistaan, kuka tekijä on ja tekijän tekemistä. *Että*-konjunktiolla, tässä tapauksessa kielteisellä sellaisella, sidotaan se, mitä tämä tekijä on sanonut, eli referoitavan asian kokonaisuudeksi (vrt. luku 3.2). *Esittää*-verbin käyttö on

kuitenkin tällaisessa asiayhteydessä harvinaista, kun pohditaan, minkälaisesta tekstistä aineistossani on kyse. Viranomaiselta kuntalaiselle suunnatun tekstin pitäisi olla sellaisessa vaiheessa, että kaikki asiaan liittyvät asiat on jo päätetty. *Esittää*-verbin käyttö on tavallisempaa esimerkiksi esityslistoissa, joissa päätökset on vielä tekemättä, asioita esitetään toisin sanoen päätettäväksi viranomaiselta viranomaiselle suunnatussa viestinnässä. Näin ollen voidaan olettaa, että *esittää*-verbi on jäänyt tekstin osaksi, kun asia on siirtynyt yhdestä tekstilajista toiseen. Tämä johtuu siitä, että tekstiä lukiessa on ilmeistä, että päätökset on tehty. Tässä tapauksessa en ole kuitenkaan voinut määritellä ehdottomasti, mihin pöytäkirjaan esimerkki (6) viittaa. Esimerkki (6) on kuitenkin tästä huolimatta hyvä esimerkki tällaisesta referointikeinosta, jossa toisen tekstin läsnäolo on selvästi havaittavissa.

Esimerkki (7) eroaa esimerkeistä (5) ja (6) ainakin siltä osin, että tekijä ja tekijän tekeminen on sijoitettu virkkeen loppuun. Siitä huolimatta tekstipinnasta voidaan havaita, että kyseessä on toisen tekstin lainaamisesta, vaikka kyseessä ei ole kaikkein avoimin intertekstuaalisuus. Tekstikatkelman referointityyli, eli että kunnalle annetaan päätösvalta palvelun muodon ja järjestämistavan valinnassa, antaa viitteitä siitä, että tässä ohjeistetaan kuntaa sen päätöksenteko- ja toimeenpanotehtävissä. Ei niinkään, että kunta itse antaisi itselleen päätösvaltaa. Ministeriöt ja kuntaliitto ovat lainsäädännön ohella ne viranomaisäänet, jotka ohjeistavat kuntaa sen tehtävien toteuttamisessa. Lainsäädännössä ohjeistetaan harvoin esimerkin (7) hyvin konkreettisella tasolla, joten lainsäädäntöä tulkitseva viranomaisinen, kuultaa esimerkin (7) taustalta.

Näistä esimerkeistä voidaan tunnistaa, että esimerkit (5) ja (6) ovat otteita pöytäkirjoista, mutta ne ovat selvästi eri viranomaisten esittelemiä asioita. Esimerkki (7) puolestaan on, viranomaisohjeistamista tai -tiedottamista ja luettavissa sosiaali- ja terveysministeriön oppaasta (2006) ja Kuntaliiton yleiskirjeestä (2005). Yhdistävänä tekijänä näille esimerkeille on se, että kuten virkateksteissä yleensä myös tässä aineistossa tekijänä ei ole yksittäinen henkilö, vaan ennemmin instituutio tai virka-aseman edustajat ja että referoitujen kohtien taustalta on havaittavissa viranomaiselta viranomaiselle suunnattua viestintää. Aineistossani on siis tunnistettavissa yllättävän vähän selvää avointa epäsuoraa esitystä, eli lähdettä ei suoranaisesti mainita, vaan teksti on enemmän omittua. Aineis-

tossani on kuitenkin huomattavissa paljon moniäänisyyttä, joten intertekstuaalisuutta on, vaikka sitä ei välttämättä ilmaista yhtä selkeästi, kuten yllä olevissa esimerkissä. Näin ollen, kuvioista (4) poiketen, seuraavat esimerkit sijoittuvat enemmän kuvailuesityksen alle, mutta kuten luvussa 3.2 ilmenee, epäsuora esitys on myös toisen tekstin tulkitsemista, joten en kuitenkaan sulje pois epäsuoran esityksen ilmenemismahdollisuutta, vaan oletan, että seuraavat esimerkit sijoittuvat johonkin näiden kahden välille.

Yllä olevan pohjalta siirryn seuraavaksi tarkastelemaan, millä lailla translatiivirakenteita, jotka ilmaisevat tuleamista ja muuttumista joksikin, on käytetty referointikeinoina. Kuten kuvioista (4) voidaan nähdä, vain Kuiri mainitsee translatiivirakenteen erikseen. Alla olevista esimerkeistä on nähtävänä, miten aineistossani käytetään translatiivirakennetta muihin teksteihin viitatessa.

- (8) Lain mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkion vähimmäismäärä on säädetty lailla [...]. Hoitopalkkiot voidaan kuitenkin sopia **emo** [sic] **säädettyä** [sic] **määriä pienemmiksi** jos 1) hoidon sitovuus ja huolenpidon tarve on vähäistä tai 2) siihen on hoitajan esittämä erityinen syy.
- (9) Sidonnaisuus **katsotaan ympärivuorokautiseksi** siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolelle järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.
- (10) Jos kunta järjestää hoidettavalle **lakisääteisen vapaapäivän ajaksi** kotipalveluja tai tukipalveluja, hoidettavan omavastuuosuus on enintään 9,90 euroa vapaapäivä.

Esimerkit (8–10) hyödyntävät translatiivirakennetta kytkeäkseen Kokkolan kaupungin omaishoidon tuesta kertovan tekstin sen taustalla oleviin teksteihin. Esimerkin (8) translatiivirakenne ilmaisee tulosta tai seurausta: hoitopalkkiot voidaan sopia em. säädettyjä määriä *pienemmiksi*. Tekstikatkelmassa viitataan hoitopalkkioon, joka on laissa *säädetty* summa, mutta joka voi olla sovittua pienempi, jos näin päätetään. Näin ollen tekstikatkelma kytkeytyy kiinteästi omaishoidon tuesta annettuun lakiin, viittauksella: *säädettyä pienemmäksi*. Esimerkin (8) jäsenitys, johon sisältyy ehtojen luettelu, muistuttaa myös tyyliltään juuri lakitekstiä. Esimerkistä jää kuitenkin epäselväksi, kenen kanssa hoito-

palkkion määrästä sovitaan, viranomaisten kesken vai viranomaisen ja hoitajan/hoidettavan kesken. Yleiskuvaksi jää toisin sanottuna, että taustalla on oltava, joku joka on päättänyt asiasta ja että asia on omittu, eli lähde puuttuu.

Persoonan häivyttäminen on hyvin tyypillistä virkatekstille (ks. luku 2.2), joten tässäkin tapauksessa ei ole yllättävää, että päättäjä on vain aavistettavissa ”voidaan kuitenkin sopia” -lausahduksessa, jossa käytetään verbin passiivina konkreettisen tekijän sijaan. Suomen kielessä käytetyn passiivimuodon takana on kuitenkin yleensä jonkinlainen päättäjä. Näin ollen lukija tunnistaa tämän muodon ja tietää varmasti, että sen taustalla on joku tekijä. Lukija, joka on myös hieman perehtynyt säädöstehtäviin ja muunlaisiin viranomaisteksteihin sekä ymmärtää jonkin verran hallinnollisesta hierarkiasta, pystyy ainakin otaksumaan, että tässä tilanteessa lainataan ainakin lakia tekstin kirjoitustyylin takia. Varmistuaakseen asiasta, lukijan on kuitenkin tarkistettava asia laista. Tässä esimerkissä (8) kohta on lainattu perusturvalautakunnan pöytäkirjasta (2006), joka on puolestaan referoinut omaishoidon tuen lakia (2005).

Esimerkit (9) ja (10) ilmaisevat translatiivirakenteella aikaa, työn ”sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi” ja ”lakisääteisen vapaapäivän ajaksi”, ja hyödyntävät täten ajan translatiivirakennetta kytkeytyäkseen taustalla oleviin teksteihin. Sekä esimerkki (9) että esimerkki (10) kytkeytyvät lakiin, vaikka esimerkki (10) kytkeytyy lakiin hieman esimerkkiä (9) selvemmin. Esimerkissä (10) lakiin viittaus käy selväksi heti virkettä lukiessa, sillä kyseessä on ”lakisääteinen vapaapäivä”, mutta säädöstehtäviin mainitaan harvoin, että jokin asia on *lakisääteinen*, sillä lakisääteisyys on ilmeistä tekstityypin vuoksi. Näin ollen on oletettavissa, että esimerkissä (10) ei suoranaisesti referoida lakia, vaan enemmän lakia tulkinnutta viranomaista. Tässä tapauksessa kyseessä on Kuntaliiton yleiskirje (2005) ja perusturvalautakunnan pöytäkirja (2006). Esimerkissä (9) puolestaan lukija, joutuu tarkistamaan asian laista, jotta tälle selviää, että tässä kohdassa on lainattu omaishoidon tuen lakia (2005). Esimerkissä (9) käytetään esimerkin (8) tapaan verbin passiivimuotoa ”sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi”, ilmaisemaan tekijää.

Translatiivirakenteella referoiminen, esimerkit (8–10), kallistuvat siis hieman enemmän kuvailuesityksen alueelle, kun tekijää ei sen kummemmin eksplikoida ja passiivin käyttö on hyvin vallitseva käytäntö persoonattomuuden korostamisessa. Tämä korostuu myös siitä, että lukija, joutuu varmistamaan asian tiedon lähteestä ollakseen täysin varma. Tämä käytäntö on havaittavissa myös esimerkeissä (11) ja (12), joissa on kyse essiivirakenteella referoinnista.

- (11) Lain mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkion vähimmäismäärä on säädetty lailla ja se on vuonna 2008 ollut 317,22 euroa/kk. **Edellytyksenä on**, että hoitajalla ei ole tältä ajalta vähäistä suurempia tuloja, oikeutta sairausvakuutuslain mukaisen erityishoitorahaan eikä oikeutta vuorotteluvapaalain mukaisen vuorottelukorvaukseen.
- (12) Palkkion määrä voi kuitenkin olla enintään KVTES:N mukaisen henkilökohtaisen avustajan kuukausittainen palkkaluku. Päätös tehdään aina **määräaikaisena** max. 6 kk. kerrallaan.

Esimerkki (11) viittaa *edellytyksenä on* -rakenteella omaishoidon tuen hoitopalkkion saamiseen, joka on lakisääteinen palkkio. *Edellytyksenä*-rakenne toimii myös virkkeen johtolauseena, jonka taustalta on aavistettavissa viranomaisääni. Tässä esimerkissä (11) käytetään essiivirakenteen lisäksi *että*-sivulausetta, joka korostaa katkelman referatiivisuutta (ks. luku 3.2). Asioiden listaaminen ja muihin lakeihin viittaaminen *että*-lauseessa antaa viitteitä siitä, kuten myös keskiössä oleva essiivirakenne, että kyseessä olevassa esimerkissä referoidaan juuri omaishoidon tuen lakia (2005).

Esimerkki (12) on otettu aineistossani olevasta taulukosta, jossa esitellään omaishoidon tuen hoitopalkkioluokat Kokkolassa. Esimerkin (12) essiivirakenne *määräaikaisena* viittaa lakisääteisen omaishoidon tuen palkkion myöntämiskauteen. Referoitavan rakenteen ilmaiseva viranomaisääni on kätkeytynyt *päätös tehdään* -ilmauksen taakse. Päätöksentekijä on kuitenkin todennäköisesti kunta, mutta lauseen ohjeistavuus antaa viitteitä siitä, että se juontaa juurensa kuntaa ohjeistavan viranomaisen ohjeesta. Asiaa tutkittaessa sama asia on luettavissa sosiaali- ja terveysministeriön Kuntainfo-kirjeestä (2005), mutta referoituna. Esimerkki (12) on esimerkkiin (11) verrattaessa huomattavas-

ti lähempänä kuvailuesitystä. Taulukossa sijaitseva esimerkki (12) on omittu kunnan omaksi esitykseksi, oletettavasti siinä yhteydessä, kun taulukko on tehty.

Tekijä on pitkälti häivytetty referoidusta asiasta esimerkeissä (11) ja (12), mutta esimerkiksi (11) on kuitenkin tunnistettavissa lain referoimista, kun taas esimerkissä (12) puolestaan laki on vain vaikuttanut tulkinnan syntyyn, joka puolestaan on referoinnin lähde esimerkissä (12). Nämäkin esimerkit (11–12) on vaikea sijoittaa täysin varmasti epäsuoran esityksen tai kuvailuesityksen alle, mutta tekstiä kokonaisuutena tarkasteltaessa ne sijoittuvat hieman enemmän kuvailuesityksen puolelle. Esimerkissä (13) on selvästi käytetty kuvailuesitystä omaishoidon tuen maksuista puhuttaessa.

(13) **Laki ei estä** hoidettavalta perittävää asiakasmaksua.

Esimerkki (13) sijoittuu kappaleen alkuun, joka on heti yhden alaotsikon alla. Lukija olettaa epäilemättä, että tässä kohdassa on referoitu omaishoidon tuen lakia, mutta itse asiassa lainattu tekstikohta on asiakasmaksulaista (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992). Tästä katkelmasta on äärettömän vaikea ilman minkäänlaisia pohjatietoja tunnistaa, ketä tai mitä esimerkissä itse asiassa referoidaan. Esimerkissä esiteltävä asia on omittu niin täydellisesti, että lukija voi tunnistaa ainoastaan sen seikan, että kyseessä on laki. Ainoa johtolanka, jonka perusteella lukija voisi tunnistaa tämän asiakasmaksulaiksi, on objekti *perittävää asiakasmaksua*, mutta tässä tilanteessa lukija kuitenkin todennäköisesti olettaa, että viittaus lakiin on omaishoidon tuen laista.

Esimerkissä (14) referoitu viranomaisääni on myös häivytetty ja asia omittu.

(14) Tulevan kuntaliitoksen johdosta omaishoidon tuen kriteerit on päätetty yhtenäistää liittyvien kuntien osalta. **Kriteereistä** on sovittu yhteisesti kuntien kesken.

Esimerkissä (14), jossa on kyse elatiivilla referoinnista, viitataan *kriteereistä*-rakenteella omaishoidon tuen kriteereihin. Tämä tarkoittaa, että *kriteereistä*-rakenteella viitataan periaatteessa koko aineistooni, joka koostuu juuri omaishoidon tuen kriteereistä (vrt.

aineiston internetsivuston otsikko). Esimerkkiä (14) tarkasteltaessa nähdään, että näiden kriteereiden syntyyn on vaikuttanut tuen tarjoava kunta, joten oletettavasti tämän esimerkin taustalta löytyy kunnan omaa päätöksentekoa. Tässäkin esimerkissä on käytetty verbin passiivimuotoa, *on sovittu*, mutta sitä edeltävässä virkkeessä on käytetty passiivimuotoa, *on päätetty*. Nämä passiivimuodot ovat hieman ristiriidassa toistensa kanssa, sillä ensimmäisessä virkkeessä kriteereistä ei ole vielä sovittu, mutta toisessa elatiivirakenteen sisältävässä virkkeessä kriteereistä on jo sovittu. Juuri tällaisen omimisen vuoksi lukijan on vaikea tunnistaa, onko kyseessä jo päätetty asia vai vasta päätettäväksi tuleva asia.

Aineistoni avoin intertekstuaalisuus ei ole selvästikään kaikkein avoiminta intertekstuaalisuutta. Lukijan on omattava hyvät pohjatiedot, jotta hän voi tunnistaa aineiston kokonaisuuteen vaikuttaneet tiedonlähteet. Kuten esimerkeistä on käynyt ilmi, moni viranomaisääni oli tunnistettavissa tekstin lajiominaisuuksien johdosta, referoinnin rinnalla. Seuraavassa luvussa tarkoitukseni on tutkia hieman tarkemmin, minkälaisia esimerkiksi tekstilajiominaisuuksia aineistostani on havaittavissa näiden esimerkkien ohella.

4.1.2 Perustava intertekstuaalisuus

Viromaisten laatimat tekstit koostuvat usein monen eri tekstin osasta ja voivat olla hyvin monikerroksisia ja sisältää eri viranomaisääniä, kuten mainitsin luvussa 2.2. Tunnistukseen tekstin näkyvät ja vähemmän näkyvät suhteet toisiin teksteihin, eli tekstin intertekstuaalisuuden, on lukijan myös tunnettava hieman, minkälaisia tekstilajeja institution sisällä yleensä käytetään. Oletettavasti, mitkään tekstissä ilmenevät tekstilajit eivät ole sattumanvaraisia, vaan kirjoittajan/kirjoittajien harkinnanvaraisia valintoja. Tulen tässä alaluvussa tarkastelemaan niitä tekstin piirteitä, joiden avulla voidaan aavistaa, jonkin tekstin lajiominaisuuksia, eli esimerkiksi tekstin lainomaisia ja ohjemaisia piirteitä. Tarkoitukseni on tässä alaluvussa tutkia aineistossani ilmenevää perustavaa intertekstuaalisuutta, joka toimii hyvänä perustana luvulle 4.2, jossa tarkoitukseni on selvittää, minkälainen tekstilajiketju aineistoni taakse muodostuu.

Aineistonani oleva *Omaishoidon tuen kriteerit* -teksti on tiedottava teksti, sillä sen tarkoituksena on antaa tietoa omaishoidon tukeen liittyvissä asioissa. Teksti on jaoteltu lyhyiksi luvuiksi, joita edeltävät erityyppiset otsikot. Tällainen jaottelu auttaa lukijaa löytämään tarvitsemansa tiedon nopeammin. Tekstin sisällä käytetyt taulukot havainnollistavat osaltaan tiedonpaljoutta esimerkiksi hoitopalkkioluokkien kriteereissä. Aineistoni ei silti sisällä erityisen avointa intertekstuaalisuutta, kuten luvusta 4.1.1 ilmeni. Vaikka aineistossani ei aina käy ilmi, kuka tai mikä on tiedon lähde, siinä on kuitenkin erilaisia piirteitä, jotka antavat viitteitä siitä, että asia on siirtynyt suoraan tekstilajista toiseen.

- (15) **Valmistelija:** osastopäällikkö Hilka Lahti puh. (06) 828 9653 tai 044 - 780 9653
- (16) **Esitys** omaishoidon tuen myöntämisperusteiksi Kokkolassa 1.1.2009 alkaen
- (17) **Ehdotus** hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä 1.1.2009 alkaen:
- (18) **Mikäli** Kruunupyyn kunta ottaa käyttöönsä esitetyn keskeytyskäytännön, Kruunupyyn kunta päättää [sic] **voi päättää** kohtuullisesta siirtymäajasta.

Yllä esiteltyt esimerkit (15–18) sisältävät käsitteitä ja piirteitä, jotka eivät ole tyypillisiä tiedottavassa tekstissä. Esimerkki (15), joka sijoittuu heti aineistoni pääotsikon alle, ei sinänsä esiinny oudossa kohdassa, eikä tietenkään ole haitaksi, että lukija pystyy tunnistamaan, kuka tekstin lähettäjä on. Tyyli, jolla lähettäjä esitellään aineistossani, ei kuitenkaan ole, mitenkään yleinen tapa tällaisessa tekstissä. Tämä käytäntö, jossa oikein korostetaan, kuka on tekstin valmistelija, on tyypillisempää esimerkiksi esityslistoissa, joista se siirtyy muuttumattomana pöytäkirjoihin. Omaishoidon tuen asiaa käsittelevää pöytäkirjaa tarkasteltaessa on nähtävänä juuri esimerkissä (15) käytetty tyyli, valmistelijan nimi yhteistietoineen näkyy pöytäkirjan alussa. En kuitenkaan usko, että esimerkki (15) olisi vahingossa siirtynyt aineistooni, sillä valmistelijaksi esitelty henkilö on varmasti ollut laatimassa tekstiä ja kantaa vastuun tekstistä osastopäällikkönä. Sitä vastoin uskon, että esityslistan/pöytäkirjan tekstilajille tyypillinen muotoilu on saattanut jäädä

tekstipintaan epähuomiossa, sillä tämä esitystapa ei yleensä esiinny aineistoni tekstilajissa.

Esimerkit (16–17) puolestaan ovat molemmat otsikoita. Esimerkki (16) on versaalein kirjoitettu otsikko, pienaakkosin kirjoitetun otsikon yläpuolella. Esimerkissä (16) käytetty käsite, *esitys*, on ristiriidassa sen alta luettavan tekstin kanssa, niin kuin myös yleisesti tämän tyyppiseen tekstilajiin verrattaessa. Kuten mainitsin jo luvussa 4.1.1, tämän tyyppisessä tekstilajissa kaikki päätökset pitäisi olla jo tehtyinä siinä vaiheessa kun teksti siirtyy viranomaiselta kuntalaiselle. Perusturvalautakunnan (nykyinen sosiaali- ja terveyslautakunta) pöytäkirjaa (2006) tarkasteltaessa tämä asia myös varmistuu. Pöytäkirjassa (2006) lautakunta on hyväksynyt *esityksen* myöntämisperusteista ja pöytäkirjasta on myös nähtävänä, että otsikko on siirtynyt muuttumattomana pöytäkirjasta *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstiin.

Esimerkki (17) on puolestaan taulukon otsikkona. Tässäkin esimerkissä (17) otsikossa käytetty käsite, *ehdotus*, on myös ristiriidassa tämän tyyppisen tekstilajin kanssa. Ehdotukset esitetään yleensä esityslistassa ja hyväksytään, hylätään tai jätetään pöydälle kokouksessa. Kuten esimerkki (16), niin myös esimerkki (17) on nähtävä sellaisenaan perusturvalautakunnan pöytäkirjassa (2006). Otsikoiden esityslistamaisuus/pöytäkirjamaisuus on oletettavasti tässäkin tapauksessa epähuomiossa jäänyt tekstin pintaan, kun otsikot on siirretty kuntalaisille suunnattuun tekstiin. Kuntalaisille tiedottaessa ei saisi olla enää minkäänlaista epävarmuutta, sillä silloin tukea tarvitsevan on vaikeampi luottaa viranomaisen antamaan tietoon.

Esimerkki (18) esiintyy leipätekstissä omana kappaleena ja se on erotettu muusta tekstistä lihavoinnilla. Virke ei tunnu koskevan omaishoidon tuen hakijaa mitenkään, vaan enemmän Kruunupyyn kuntaa. Tekstikatkelma viittaa siihen, että Kruunupyyn kunnalle on ehdotettu samaa keskeytyskäytäntöä kuin Kokkolassa käytetään ja että tässä tiedotetaan Kokkolan kaupungin viranomaisia siitä, että asiaa käsitellään. Katkelman pöytäkirjalle ominainen tyyli korostuu virkkeessä käytetyn ehdollisuuden vuoksi. Virke esiintyy Kokkolan kaupunginhallituksen pöytäkirjassa (2008), mikä varmistaa tämän ajatuksen. Toinen seikka, joka viestii siitä, että tällä katkelmalla ei ole merkitystä omaishoi-

don hakijalle on se, että *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin alussa todetaan, että ”kriteereistä on sovittu yhteisesti kuntien kesken”. Tämä tarkoittaa, että esimerkin (18) virkkeellä ei periaatteessa ole mitään selvää funktiota tekstissä. Virkkeen sijainti on myös hyvin erikoinen, sillä itse keskeytyskäytännöt esitellään vasta seuraavassa kappaleessa. Näin ollen tämä asia viittaa siihen, että virkkeen mukaan ottaminen tai tekstiin jättäminen ei välttämättä tässä tapauksessa ole ollut täysin harkittua.

Esimerkistä (19) ja (20) on havaittavissa ohjeistavalle tekstille tyypillisiä piirteitä.

- (19) Hoitopalkkion maksaminen muiden vapaapäivien kuin lakisääteisten ja virkistysvapaiden ajalta **on kunnan päätettävissä**.
- (20) Toisaalta, jos keskeytyksiä on kalenterikuukauden aikana vähäistä enemmän, hoitajalle ei kerry vapaata siltä kuukaudelta. **Kunnan määriteltäväksi jää**, mitä tarkoitetaan vähäisillä keskeytyksillä kalenteri kuukaudessa. Perusturvakeskuksen mukaan omaishoitajan vapaa väistyy, mikäli hoito keskeytyy pidemmäksi aikaa kuin 7 vrk/kk,

Esimerkissä (19) ja (20) kunnalle annetaan ohjeita siitä, missä asioissa kunta saa hyödyntää omaa päätösvaltaansa, rakenteiden, *on kunnan päätettävissä* ja *kunnan määriteltäväksi jää* avulla. Esimerkeissä (19) ja (20) on kyse ohjeistavasta kirjoitustyylistä siitä syystä, että esimerkiksi lakiin verrattaessa, esitystapa ei ole samalla tavalla määräävä, vaan ennemmin ehdollistava, vaikka esimerkissä annetaan ohje siitä, mitä kunnan pitäisi tehdä. Esimerkissä (19) kunta voi esimerkiksi päättää, että se ei maksa hoitopalkkioita muilta kuin laissa määrätyiltä vapaapäiviltä. Esimerkissä (20) puolestaan ohjataan kunta päättämään, minkä pituiset keskeytykset ovat vielä kohtuullisia kunnan näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö (2006) ja Kuntaliitto (2005) ovat, näissä molemmissa esimerkeissä tulkinnet lakia ja niiden puitteissa antaneet kunnalle ohjeet. Näin ollen näissä esimerkeissä lain määräykset jäävät enemmän taka-alalle, kun kunnan päätöksentekoon ohjeistaminen korostuu.

Laki omaishoidon tuesta (2005) on pääasiallisesti se teksti, joka on vaikuttanut *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin taustalla olevien tekstien muodostumiseen, mutta se on

myös välittömästi vaikuttanut aineistoni sisältöön. Tästä johtuen aineistoni tekstipinnasta on hyvin selkeästi tunnistettavissa myös lainomaisia piirteitä.

- (21) Omaishoitaja ei ole **työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa** kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.

Säädöstekstit ovat hyvin vakaa tekstilaji, joiden kirjoitustyyli ja tekstirakenne ovat tästä syystä usein helposti tunnistettavissa. Esimerkissä (21) viitataan *työsopimuslakiin*, se mihin lakiin virkkeessä viitataan, ei ole tässä esimerkissä oleellista, vaan sen sijaan se tosiasia, että esimerkissä viitataan toiseen lakiin. Säädösteksteille on hyvin tavallista, että ne viittaavat toisiin lakeihin, sillä ne osoittavat tällä tavalla, miten laeissa säädetyt asiat rakentuvat toisiinsa (ks. luku 2.2). Lait hyödyntävät toisin sanoen yleisesti avointa intertekstuaalisuutta ja viittaavat avoimesti toisiin säädöksiin, kuten tästä esimerkistä (21) on nähtävänä. Tämä viittaustapa auttaa lukijan tunnistamaan tekstin lainomaisuuden intertekstuaalisia suhteita tarkastellessa.

Muhin säädöksiin viittaaminen ei kuitenkaan ole ainoa piirre, jonka avulla lainomaisuutta voidaan tunnistaa. Säädösteksteille on myös tavallista, että ne ilmaisevat kansalaisen oikeudet lain sallimissa rajoissa.

- (22) Omaishoitajalla **on oikeus** pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenteri kuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Esimerkissä (22) on nähtävänä, että omaishoitajalla on myös oikeuksia työn vaatimusten rinnalla. Esimerkki kuitenkin ilmaisee, että nämä oikeudet eivät ole rajattomat, vaan sen sijaan rajattu selvästi *kolmeen vuorokauteen*. Tämä tyylinen oikeudellisuuden rajaaminen on hyvin tyypillistä säädösteksteille ja lukija voi havaita tekstissä ilmenevää lainomaisuutta. Virkkeessä käytetty ilmaus *on oikeus*, on kuitenkin useimmiten se asia, mikä viestii selvimmin lukijalle, että tekstipinnasta on havaittavissa laille tyypillistä tyyliä. Lainomaisia piirteitä on tunnistettavissa myös sellaisissa kohdissa, joissa erilaiset kriteerit ja ehdot numeroidaan ja luetellaan juoksevassa luettelossa. Tällaisesta on näyt-

teitä aineistoni ensimmäisellä sivulla, jossa myöntämisen edellytykset on listattu luetteloon. Vaikka tekstipinnasta ei ole nähtävissä avointa intertekstuaalisuutta, jossa nimettäisiin lainattu lähde, voi lukija, joka tuntee hieman säädöstekstien ominaispiirteitä, aavistaa, että tekstikohdassa on lainomaisuutta, juuri tämän piirteen takia.

Tässä luvussa olen tarkastellut, minkälaista perustavaa intertekstuaalisuutta aineistossani ilmenee, sillä kuten totesin edellisen luvun (4.1.1) lopussa, aineistossani ei ilmene paljoa avointa intertekstuaalisuutta. Erilaisia tekstilajiominaisuuksien tunnistaminen vaatii tässäkin tapauksessa lukijalta jonkin verran tuntemusta siitä, minkälaisia tekstilajeja voi kohdata tällaisessa tekstissä, jotta hän osaa etsiä tiettyjä piirteitä ja tekstilajeille ominaisia piirteitä. Tässä aineistossa on lähinnä tunnistettavissa pöytäkirjalle, ohjeistavalle tekstille ja laille ominaisia piirteitä. Yllättävää on ollut huomata, että jotkin osat aineistossani eivät ole yhtäpitäviä tekstin tavoitteiden kanssa ja että viranomaisen luotettavuus ei ehkä lukijan näkökulmasta ole niin vahva kuin sen pitäisi olla tällaisessa tekstissä. Luvut 4.1.1–4.1.2 ja niissä tunnistetut tekstilajit ja viranomaisäänet muodostavat tärkeän perustan luvulle 4.2, jossa tarkastelen, miten nämä tekstilajit ja viranomaisäänet nivoutuvat toisiinsa.

4.2 Tekstilajiketju *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin taustalla

Olen edellisessä luvussa tarkastellut, minkälaista intertekstuaalisuutta aineistossani ilmenee ja huomannut, että aineistossani on havaittavissa vaikutteita muista teksteistä. Tässä alaluvussa tulen siksi selvittämään, minkälainen intertekstuaalinen tekstilajiketju *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin taustalle muodostuu. Tulen hyödyntämään niitä tietoja, joita havaitsin intertekstuaalisuutta tutkittaessa ja pidän myös mielessä, miten varsinkin kunnallishallinto voi vaikuttaa uusien tekstien muodostumiseen (ks. luku 2.2). Huomioitavaa on, että kaikkia tekstilajiketjun muodostumiseen vaikuttaneita tekstejä ei kuitenkaan voida täydellisesti osoittaa. Tästä syystä en voi tässä tutkielmassa selvittää ja luetella kaikkia tekstejä, jotka ovat vaikuttaneet *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin muodostumiseen, vaan yritän löytää ne tekstit, jotka ovat analyysin perusteella ne tärkeimmät.

Omaishoidon tuen kriteerit -teksti on viranomaisen laatima teksti, joka on suunnattu kuntalaisille. Teksti käsittelee lakisääteisen omaishoidon tuen määräytymistä ja sen tarkoituksena on antaa kuntalaisille työkalut lakien ja muiden viranomaispäätösten tulkitsemiseen omaishoidon tuen asioissa, joten tällainen tiedottaminen on hyvin tärkeä osa viranomaisviestintää. Kuten mainitsin luvussa 2.2, kunnallinen demokratia edellyttää, että asioita käsitellään eri portaissa; aluksi asianomaisessa lautakunnassa, josta asia siirtyy kaupunginhallituksen ja lopuksi kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi. Näin myös omaishoidon tuen kriteerit on käsitelty aluksi sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouksessa (entinen perusturvalautakunta) ja tämän jälkeen annettu tiedoksi kaupunginvaltuustolle. Aineistossani on osittain hyvin vahvasti nähtävänä, että lautakunnan pöytäkirjat ovat vaikuttaneet *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin muodostumiseen. Pöytäkirjalle ominaisia käsitteitä, kuten valmistelija, esitys ja ehdotus, on siirtynyt muuttumattomana aineistoni tekstipintaan (ks. luku 4.1.2)

Laki omaishoidon tuesta (2005) tuli voimaan jo 1.1.2006, joten omaishoidon tuen kriteereistä ja tuen maksuista on käsitelty useissa kunnan kokouksissa. Vaikka aihe on sama näissä pöytäkirjoissa, se ei kuitenkaan tarkoita, että ne kaikki olisivat vaikuttaneet aineistoni muodostumiseen. Perusturvalautakunnan kokouksessa 24.1.2006 kirjoitettu pöytäkirja on selvästi toiminut pohjana aineistolleni. Omaishoidon tukeen tehdyt vuosittaiset muutokset ovat myös oletettavasti muokanneet tekstiä joiltakin osin. Kunta ei kuitenkaan itse määrittele seurattavia kriteereitä ja käytäntöjä, vaan laki, ministeriö ja kuntaliitto antavat kunnalle puitteet, joiden mukaan kunnan on toimittava omaishoidon tuen asioissa. Lakiin ei tietenkään tule itsestään muutoksia eikä se kokonaisuutena muutu vuosittain, vaan ministeriö, tässä tapauksessa sosiaali- ja terveysministeriö tekee esimerkiksi raportteja ja mietintöjä, joiden myötä omaishoidon tukeen liittyviin asioihin ja näin ollen lakiin voi tulla muutoksia, lisäyksiä ja täsmennyksiä, joita kunnan tulee seurata. Nämä viranomaiset antavat kunnalle kuitenkin myös omaa päätösvaltaa, kuten esimerkeistä (23–25) käy ilmi:

- (23) **Kunnan tulee tehdä arvio**, selviytykö hoitaja omaishoitoon liittyvistä tehtävistä.

- (24) Hoitopalkkion maksaminen muiden vapaapäivien kuin lakisääteisten ja virkistysvapaiden ajalta **on kunnan päätettävissä**.
- (25) **Kunta voi irtisanoa** sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden (2) ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden (1) kuukauden kuluttua.

Esimerkeistä (23–25) voidaan nähdä, että kunta saa vaikuttaa ja pystyy itse vaikuttamaan omaishoidon tukeen niissä asioissa, jotka laki sille myöntää. Tämä myös tarkoittaa, että kunta kuitenkin tekee päätöksiä oman hallintonsa sisällä, voidakseen antaa vastauksia kuntalaisille näissä asioissa ja tiedottaa niistä *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstissä. Toisin sanottuna myös kunta itse on vaikuttanut aineistoni muodostumiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö ilmoittaa kunnille sosiaali- ja terveydenhuollossa tapahtuneista merkittävistä uudistuksista, kuten esimerkiksi lainsäädännön muutoksista, sosiaali- ja terveysministeriön Kuntainfo-kirjeellä. Tällä tavalla uudet asiat päätyvät aluksi kunnan esityslistoihin ja pöytäkirjoihin, jonka jälkeen *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstiin tehdään nämä muutokset ja uudistukset. Lain ja ministeriön vaikutukset ulottuvat kuitenkin myös suoraan kunnan tekstiin, sillä tekstin laatinut viranomaispääsee todennäköisesti käsiksi näihin asiakirjoihin. Kuntaliiton yleiskirje puolestaan on ohjeistava kirje, jolla Kuntaliitto antaa kunnille ja kuntayhtymille suosituksia ja ohjeita. Kuntainfo-kirje ja Kuntaliiton yleiskirje ovat tässä aineistossa vaikuttaneet sen uudistuksiin ja muutoksiin sekä epäsuorasti että suorasti, mutta lähdeä ei ole kertaakaan selvästi merkitty tekstipintaan. Uudistukset ja muutokset ovat kuitenkin ne asiat, jotka ilmoittavat, että teksti on saanut vaikutteita ministeriön ja lainsäädännön suunnalta. Lukija ei kuitenkaan pysty tietämään tätä ilman pohjatietoja ja ymmärrystä valtiollisesta hierarkiasta.

Omaishoidon tuen kriteerit -teksti on myös saanut Kuntainfo-kirjeen ja Kuntaliiton yleiskirjeen ohella vaikutteita sosiaali- ja terveysministeriön kunnille laatimasta omaishoidon tuen oppaasta (STM 2006), joka on laadittu lain voimaan astumisen yhteydessä. Opas on tarkoitettu auttamaan viranomaisia soveltamaan omaishoidon tuen laissa säädetyistä asioista käytännön tehtävien hoitamisessa. Oppaassa annetaan kunnille tietoa tuen

määräytymisperusteista, ja omaishoitosopimuksen laatimisesta. Oppaassa on myös selvitetty muun muassa omaishoidon tukeen sisältyvien hoitopalkkioiden määräytymisperusteita, hoitajan oikeuksista ja omaishoidon tuen myöntämisprosessi. Aineistossani on todennäköisesti tästä syystä hyödynnetty oppaassa käsiteltyjä asioita, jotka antavat säädöstekstille hieman enemmän taustaa. STM:tä ei kuitenkaan kertaakaan mainita lähteenä, vaan sen ohjeistus on omittu ja referoitu, kuten myös Kuntainfo-kirjeen ja Kuntaliiton yleiskirjeen kohdalla, ja näin ollen tunnistettavissa vain silloin kun tekstipinnassa on nähtävissä referointia.

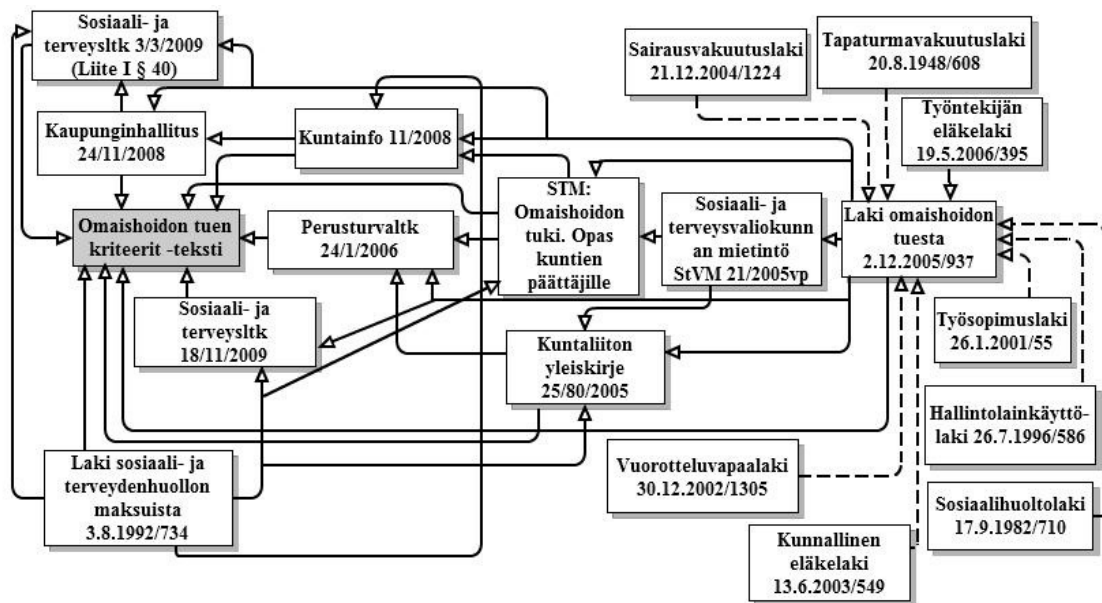
- (26) Mikäli omaishoito keskeytyy hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä, **suoja-ajan päättää kunta.**

Yllä oleva esimerkki (26) on STM:n oppaasta, mutta asia on esitetty osittain viranomaisen esityksenä. Lukija ei voi mitenkään tunnistaa tätä referointia, jos hänellä ei ole minäkäänlaisia pohjatietoja eikä opasta käsillä. Tästä syystä tämän aineiston intertekstuaalisuuden määrittely on myös ollut erittäin haastavaa, kun tekijä on selvästi yritetty häivyttää ja tieto omia omaksi esitykseksi.

Lait ja säädökset ovat usein ne tekstilajit, jotka läpäisevät jokaisen tason tekstilajiketjussa, koska kun on kyse lakisääteisestä asiasta, on hyvä, jos lainmukainen teksti on näkyvä (Jurvansuu 2012). Laki on myös yleensä se tekstilaji, joka on helpoin tunnistaa tekstipinnasta sen tyylin vuoksi. Vaikka lain referointia ei tässäkään tapauksessa mainita erikseen aineistossani, lain vaikutus on kuitenkin huomattavissa käytettyjen käsitteiden ja tekstin jäsentelyn myötä. Lain referoiminen on selvimminkin tunnistettavissa kohdassa, jossa esitellään omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset. Tässä tuen kriteerit on lueteltu numeroin tekstissä. Tekstin laatinut viranomainen on kuitenkin hieman avannut lainpykälää lisäämällä STM-oppaan esitystä joidenkin pykälien jälkeen. Omaishoidon tuen lakia on kuitenkin useimmissa kohdissa referoitu sosiaali- ja terveysministeriön ja kunnan esityksiä hyödyntäen.

Avoin intertekstuaalisuus on hyvin yleistä lakiteksteissä (Heikkinen & Hyvärinen 2011: 4), mikä helpottaa hyvin paljon lakitekstien tekstilajiketjujen selvittämistä. Omaishoi-

don tuen lain muodostumiseen vaikuttaneet käsittelyvaiheet ovat luettavissa FINLEX-tietokannasta lain lopussa olevan linkin kautta. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietinnöstä (StVM 21/2005 vp) käy ilmi, että sosiaali- ja terveysministeriölle on annettu tehtäväksi laatia opas viranomaisille lain käytännön soveltamisen tueksi. Tällä tavalla tämäkin teksti on ollut mukana vaikuttamassa aineistoni muodostumiseen, mutta tämä teksti olisi ollut vaikeasti löydettävä ilman lainsäädännön hyvin avointa intertekstuaalisuutta.

Kuvio 5. Omaishoidon tuen kriteerit -tekstin taustalle muodostunut tekstilajiketju

Kuviossa 5 on nähtävänä, minkälainen tekstilajiketju *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin taustalle on muodostunut. Kuten totesin tämän luvun alussa, en voi mitenkään selvittää ja luetella kaikkia tekstejä, jotka ovat vaikuttaneet aineistoni muodostumiselle, vaan olen yrittänyt löytää ne tekstit, jotka oletettavasti ovat ne tärkeimmät. Olen oletettavasti vain raapaissut aineistoni taustalla olevan tekstilajiketjun pintaa, mutta olen silti saanut selville, mitkä tekstit ovat vaikuttaneet pääasiallisesti aineistoni muodostumiseen. Huomioitavaa on tietenkin sekin seikka, että monet tekstit ovat siirtyneet muuttumattomina yhdestä tekstilajista toiseen ja näin ollen aineistossani voi olla monen eri tekstin samaa esitystä. Toisissa tapauksissa asia on referoitu aina alkuperäisestä tekstistä ja siirretty tätä kautta uuteen tekstiin tai tekstilajiin.

Omaishoidon tuen laissa (2005) ilmenevät muuta säädöstekstit eivät välttämättä ole vaikuttanut suoranaisesti lain muodostumiseen, vaan ovat enemmän puheenaiheena laissa, josta ne ovat myös siirtyneet muihin myöhempiin teksteihin ja tekstilajeihin. Aineistoa on luonnollisesti myös muokattu, lähes vuosittain, kun omaishoidon lakiin tai kriteereihin on tullut muutoksia tai täsmennyksiä. Tässä analyysissä en ole kuitenkaan esitellyt muita kuin ne tekstit, jotka ovat selvimmän tunnistettavissa tekstipinnasta. Nämä tässäkin analyysissä mainitut tekstit ja niistä muodostunut tekstilajiketju levittäytyvät pikku hiljaa rajattomiksi verkostoiksi, joiden alku- ja loppupäätä on vaikea tunnistaa.

5 INTERTEKSTUAALISUUS JA TEKSTILAJIKETJU OMAISHOIDON TUEN KRITEERIT -TEKSTIN KÄÄNNÖKSESSÄ

Edellisessä luvussa selvittelin *Omaishoidon tue kriteerit* -tekstin intertekstuaalisuuden ilmenemistapoja ja sitä, minkälaista intertekstuaalisuutta lähtötekstissä ilmenee. Luvun lopussa selvitin, minkälainen tekstilajiketju lähtötekstin taustalle muodostui luvun alussa selvitettyjen tietojen perusteella. Tässä luvussa tulen vertaamaan näitä tuloksia kohdekieliseen tekstiin: *Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby*. Kohdekielinen teksti seuraa pitkälti saamaa rakennetta kuin lähtökielinen teksti ja sisältää näin ollen pitkälti samat asiat kuin lähtökielinen teksti. Vain lähtökielisen tekstin viimeinen luku puuttuu kohdekielisestä tekstistä, mutta se ei todennäköisesti vaikuta tämän analyysin tuloksiin.

Tarkoitukseni on jaotella tämä analyysiluku samalla tavalla kuin lähtökielisen tekstin kohdalla, mutta koska ruotsin- ja suomen kielen ilmaisutavat poikkeavat luonnollisesti toisistaan, en voi käyttää samaa analyysimallia (kuvio 4) tässä luvussa. Sen sijasta tulen käyttämään apunani käsikirjoja *Svenskt lagspråk i Finland (SLAF 2010)* ja *Svenska skrivregler (2000)* mahdollisuuksien mukaan, kun analysoin kohdetekstiä. Tulen myös tekemään hieman karkeamman jaottelun kuin luvussa 4, kun en käytä luvun 4 analyysimallia, vaan tulen käsittelemään erikseen vain tekstin intertekstuaalisuutta ja sen taakse muodostuvaa tekstilajiketjua.

5.1 Avoin ja perustava intertekstuaalisuus *Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby* -tekstissä

Luvussa 4.1 tarkastelin *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstin intertekstuaalisuutta. Tarkastelussa kävi nopeasti ilmi, että tekstiin oli omittu paljon muiden viranomaisten esitystä, mutta aineistosta pystyi kuitenkin havaitsemaan erilaisia viranomaisääniä epäsuoran esityksen, kuvailuesityksen ja eri tekstilajeille ominaisten piirteiden avulla. Intertekstuaalisuus oli kaikkein avoiminta silloin, kun lainattu lähde oli mainittu ja käytettiin esimerkiksi johtoilmausta *jonkun mukaan*. SLAF:in (2010: 317–318) mukaan *jonkun*

mukaan -johtoilmauksen käännösvastineita ovat esimerkiksi *enligt, i enlighet med, med stöd av*, tilanteesta riippuen. *Jonkun mukaan* -johto ilmaus esiintyy aineistossani esimerkiksi virkkeissä *lain mukaan, perustuvakeskuksen mukaan, KVTS:n mukaisen* sekä *sairausvakuutuslain mukaisen erityishoitorahaan ja vuorotteluvapaalain mukaisen vuorottelukorvaukseen* (ks. luku 4.1.1). Kohdetekstissä kääntäjä on käyttänyt esimerkkien (27–30) mukaisia vastineita.

- (27) **I enlighet med lagen** bestäms nivån på vårdarvodet enligt hur bindande och krävande vården är. (*Lain mukaan* [...])
- (28) **Enligt bastrygghetscentralen** upphör vårdarens rätt till ledighet om vårdavbrottet varat längre än 7 dygn per månad. (*Perustuvakeskuksen mukaan* [...])
- (29) Arvodet kan dock vara högst **enligt vad som bestäms i AKTA** som månatlig ersättning för personlig hjälpare. (*KVTS:n mukaisen* [...])
- (30) En förutsättning är att vårdaren under denna tid inte har större inkomster än obetydliga, rätt till **specialvårdspenning enligt sjukförsäkringslagen** eller rätt till **alterneringsersättning enligt lagen om alterneringsledighet**. ([...] *sairausvakuutuslain mukaisen erityishoitorahaan* [...] *vuorotteluvapaalain mukaisen vuorottelukorvaukseen* [...].)

Esimerkit (27–30) seuraavat rakenteeltaan lähtökielisiä vastineita ja käyttävät myös SLAF:in (2010) antamia vastineita. Luvussa 4.1.1, esimerkissä (1) käytetty johto ilmaus osoittaa, mistä referoitu asia on otettu, eli omaishoidon tuen laista. Lakia tarkastellessaan lukija huomaa, että esimerkki (27) ei ole esimerkin (1) tapaan otettu suoraan laista. Esimerkistä (27) on kuitenkin nähtävänä, että kääntäjä on käyttänyt samoja käsitteitä kuin *lag om stöd för närståendevård* -säädöksessä (9372005) on käytetty. Esimerkki (27) on muotoiltu laissa seuraavan laisesti: *Vårdarvodet bestäms enligt hur bindande och krävande vården är*. Kohdekielen rakenne on oletettavasti ollut tässä (27) suurin syy sille, että virkettä ei ole voitu ottaa suoraan laista, kuten lähtökielisessä esimerkissä (1). Voidakseen käyttää johto ilmausta *jonkin mukaan* kääntäjä on joutunut siirtämään laissa päälauseessa esiintyneen *vårdarvodet*-subjektin kohdetekstissä sivulauseeseen. Kohdekielisen tekstin pinnasta on kuitenkin huomattavissa, että kääntäjä ei välttämättä ole kuitenkaan huomannut tekstin intertekstuaalisuutta. Tämä johtuu siitä, että laissa

(2005) ei ole käytetty kertaakaan esimerkin (27) rakennetta *nivån på vårdarvodet*, vaan siinä on käytetty *vårdarvodet*-käsitettä kattamaan lähtökielen lausekkeen *hoitopalkkion taso*.

Yllä mainitut seikat eivät kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että lukija voi havaita tässä esimerkissä samantyylistä intertekstuaalisuutta kuin lähtökielisessä esimerkissä. Erona on vain, että esimerkissä (27) käytetään erilaista epäsuoraa esitystä kuin esimerkissä (1), jossa asia on voitu lainata lähes suoraan laista. Esimerkissä (27) kääntäjä on joutunut kirjoittamaan asian enemmän omin sanoin, mutta koska tekstipinnasta on havaittavissa, mitä lainataan, on tässäkin kyse epäsuorasta esityksestä (ks. luku 3.2). Esimerkissä (27) käytetty *i enlighet med lagen* -rakenne tuo tässäkin tapauksessa samanlaista epäselvyyttä, mihin lakiin viitataan kuin esimerkin (1) kohdalla.

Esimerkeissä (29) ja (30) on myös käytetty SLAF:ssa (2010) annettuja vastineita *jonkin mukaan* -rakenteelle. Kääntäjä on seurannut lähtökielisen tekstin rakennetta ja tunnistanut, mitkä tekstit ovat puheenaiheena tekstissä. Kääntäjä ei siis ole tehnyt omia ratkaisuja, vaan pysynyt lähtötekstin tyyliä. Esimerkeissä (29) ja (30) on kuitenkin huomattavissa, että kääntäjä on tehnyt tutkimustyötä ja selvittänyt, mitä nimiä lähtökielisten käsitteiden ja lakien kohdalla käytetään kohdekielessä. Näin ollen voidaan olettaa, että kääntäjä ei ole kuitenkaan vain kääntänyt lähtötekstiä pohtimatta, onko käsitellyille asioille olemassa vastineita kohdekielessä, mutta mahdollisesti tunnistanut intertekstuaalisuutta vain silloin, kun lähde selvästi eksplikoitu lähtötekstin pinnassa.

Luvussa (4.1.1) esimerkki (2) *perustuvakeskuksen mukaan* -rakenne viittaa perustuvavaltakunnan pöytäkirjaan (2006). Esimerkissä (28) kääntäjä on käyttänyt samantyyppistä rakennetta *enligt bstrygghetscentralen* osoittamaan, mihin tekstissä viitataan. Tässä esimerkissä (28) rakenteella viitataan kuitenkin samaan suomenkieliseen pöytäkirjaan (2006) kuin lähtötekstissä, sillä pöytäkirjaa ei ole käännetty. Tässä tapauksessa voidaan olla varmoja siitä, että kääntäjä ei ole voinut hyödyntää lähtötekstin intertekstuaalisuutta, sillä vastaavaa pöytäkirjaa käännöstä ei ole saatavilla. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei esimerkissä (28) olisi intertekstuaalisuutta. Sen sijaan lukijan voi kuitenkin olla vaikea selvittää, mihin tässä viitataan, kun päätökselle ei ole käännöstä kunnan pöytä-

kirjoissa. Lukijalle on jo vaikea lähtökielisestä tekstistä selvittää, minkälaisesta referoinnista on kyse (ks. luku 4.1.1), eikä asia ole parantunut kohdetekstissä. Kohdetekstin lukija tunnistaa kuitenkin, että tässä viitataan perusturvakeskukseen, joten kohdekielissä aineistossa on havaittavissa ainakin jonkin tasoista avointa intertekstuaalisuutta.

Luvussa (4.1.1) epäsuoraa intertekstuaalisuutta voitiin myös tunnistaa tekstissä käytettyjen referointirakenteiden avulla. Referointirakenteilla ilmaistiin tekijä ja tekijän tekeminen esimerkiksi esimerkin (5) tavoin, *perusturvalautakunta vahvistaa*. Svenska skrivregler -käsikirja (2000: 37) esittää, että esimerkiksi verbejä *anse, berätta, betona framhålla, påpeka, påstå, slå fast* ja *säga* käytetään usein, kun halutaan referoida jonkun muun esitystä.

- (31) **Bastrygghetsnämnden fastställer** kriterier för stöd för närståendevård och belopp för de olika vårdarvodesklasserna inom stadgade gränser.
- (32) Kommunen måste ordna så att vårdtagaren får vård under vårdarens ledighet. **Kommunen besluter** om hur detta ordnas.

Esimerkin (31) *bastrygghetsnämnden fastställer* on luvun 4.1.1, esimerkin (5) referointirakenteen vastine. Esimerkissä (5) käytetty *vahvistaa*-verbi on esimerkissä (31) saanut vastineekseen verbin *fastställer*, mikä vastaa tyyliltään Svenska skrivregler -käsikirjan (2000: 37) antamia esimerkkejä. SLAF (2010: 378) puolestaan antaa lähtötekstin *vahvistaa*-verbille käänkösvastineet *stadfästa, fastställa, bestyrka, bekräfta, bevittna, vidimera, attestera*, joista juuri *fastställa* esiintyy esimerkissä (31). Kääntäjä on pystynyt käyttämään kohdetekstissä samanlaista referointirakennetta kuin lähtötekstissä, sillä perusturvalautakunnan pöytäkirjaa (2006) ei ole käännetty, vaan kohdetekstissä havaittava viittaus, viittaa suomenkieliseen pöytäkirjaan. Näin ollen kääntäjä on pystynyt käyttämään samanlaista rakennetta kuin lähtötekstissä ilmaisemaan, kuka tekijä on ja mitä tekijä tekee, rakenteella *bastrygghetsnämnden fastställer*. Mahdollista on myös tästä syystä se, että kyseessä oleva pöytäkirja (2006) on vaikuttanut myös kohdekielisen tekstin muodostumiseen. Toisaalta, kuten esimerkeistä (29) ja (30) ilmeni, lukijan on erittäin vaikea selvittää, mihin viitataan, jos hän etsii ruotsinkielistä lähdettä.

Esimerkissä (32) käytetään referointirakenteena *kommunen besluter*, joka vastaa luvun 4.1.1, esimerkin (7) referointirakennetta *päättää kunta*, jolla ilmaistaan toisen tekstin läsnäoloa, joka tässä tapauksessa on Kuntaliiton yleiskirje (2005). SLAF (2010: 341) antaa *päättää*-verbille vastineeksi *besluta*-verbin, jonka taivutusmuodot ovat *beslutar*, *beslutade*, *har beslutat*. Kääntäjä on hyödyntänyt SLAF:in (2010: 341) antamaa vastinetta lähtötekstin referointirakenteelle, mutta taivuttanut sen muotoon *besluter*, mikä on oletettavasti verbin vanha muoto, sillä SLAF (2010) ei anna sitä vastineeksi, eikä myöskään käsittele sen käyttöä. *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL 2006) antaa myös verbille *besluta* vain taivutusmuodon *beslutar*, joten sen käyttö on oletettavasti tavallisempaa. *MOT Schildts Finlandssvensk ordbok* (2011) puolestaan vahvistaa oletukseni, sillä siinä mainitaan, että *besluter*-muoto on vanhentunut, muttei virheellinen.

Kääntäjä ei kuitenkaan vaikuta huomanneen lähtötekstin intertekstuaalisuutta esimerkiksi (32), vaan oletettavasti oletanut esimerkin (7) olevan kunnan omaa esitystä. Tähän viittaa myös se, että esimerkissä (32) asiaa ei myöskään ilmaista yhtä tarkasti kuin lähtötekstissä, miltä olisi voitu oletettavasti välttyä, jos kääntäjä olisi tunnistanut lähtötekstin intertekstuaalisuuden. Kuntaliiton yleiskirje (2005) löytyy ruotsinkielellä (Kommunförbundets cirkulär 2005) ja lähtötekstissä referoitu asia ilmaistaan käännettyssä yleiskirjeessä seuraavalla tavalla: *Kommunen beslutar i vilken form och på vilket sätt servicen ges till den vårdbehövande under ledigheten*. Lähtötekstin kirjoittaja oli hyvin pitkälle hyödyntänyt Kuntaliiton yleiskirjeen lauseenrakennetta ja kääntäjä olisi hyvin voinut tämän vuoksi käyttää jo käännettyä tekstiä säästääkseen omaa aikaansa (ks. luku 2.3). Kääntäjän valinta kuvastaa tämän vuoksi sitä, että kääntäjä ei ole tunnistanut lähtötekstin intertekstuaalisuutta.

Lähtötekstissä avoin intertekstuaalisuus kallistuu useissa esimerkeissä kuvailuesityksen puoleen, sillä tekijä mainitaan harvoin ja passiivin käyttö on hyvin vallitsevaa. Lähtötekstissä kuitenkin käytetään hyvin paljon suomenkielelle tyypillisiä rakenteita viittamaan siihen, että kyseessä on referoitu teksti (ks. luvut 4.1.1 ja 4.1.2). Esimerkiksi esimerkissä (11) käytetään essiivirakennetta (*-na/-nä*) osoittamaan, että tekstin taustalla on havaittavissa viranomaisääni. Kohdekielisessä tekstissä kääntäjä on lähtökielisen tekstin

tapaan päätynyt käyttämään enemmän kuvailuesitykseen viittaavaa tyyliä, sillä kääntäjä ei ole tekstissään yrittänyt eksplikoida kuka asian esittää tai mihin asiassa viitataan.

- (33) **En förutsättning är** att vårdaren under denna tid inte har större inkomster än obetydliga, rätt till specialvårdspenning enligt sjukförsäkringslagen eller rätt till alturneringsersättning enligt lagen om alturneringsledighet.

Kääntäjä on esimerkissä (33) seurannut hyvin läheisesti lähtötekstin rakennetta: aluksi käytetään johtolauseetta, joka antaa viitteitä siitä, että kyseessä on jonkinlainen viranomaisääni, jonka jälkeen sivulauseella merkitään mistä referoitu asia alkaa. Lähtötekstissä referoitavana tiedonlähteenä on omaishoidon tuen laki (2005) ja lain käännöstä verrattaessa on huomattavissa, että kääntäjä on kääntänyt esimerkin (33) osittain samalla tavalla kuin laissa, mutta ensimmäisen kohdan kohdalla tehnyt muutoksen. Laissa (2005) asia on ilmaistu seuraavalla tavalla: [...] *att vårdaren under denna tid inte har 1) arbetsinkomster som inte är ringa, 2) rätt till specialvårdspenning enligt 10 kap. i sjukförsäkringslagen (1224/2004), 3) rätt till alturneringsersättning enligt 13 § i lagen om alturneringsledighet (1305/2002)*. Laissa (2005) kohta (1) ei ole ilmaistu kaikkein yksinkertaisimmalla tavalla, joten on mahdollista, että kääntäjä on huomannut tekstin intertekstuaalisuuden ja päättänyt ilmaista asian eri tavalla. Kääntäjän valinta ei kuitenkaan ole tehnyt asiaa selkeämmäksi ja sellaisissa tapauksissa on jopa suotavaa, että käytetään enemmän lain muotoilua, jos sitä on myös käytetty lähtötekstissä. Esimerkin (33) kohdalla on näin ollen hyvin vaikea varmistaa onko kääntäjä huomannut lähtötekstin intertekstuaalisuutta.

Verrattaessa kohdetekstiä tarkemmin lähtötekstiin lukija voi huomata, että kohdetekstissä on huomattavissa enimmäkseen vain näennäistä intertekstuaalisuutta, minkä nämä muutamat esimerkit ovat myös jo osoittaneet. Kääntäjä on siis vain hyvin harvassa kohdassa oletettavasti huomannut tekstin intertekstuaalisuuden ja pystynyt hyödyntämään jo käännettyjä tekstejä. Tämän näennäisen intertekstuaalisuuden käyttäminen korostuu siinä, että kääntäjä on niissäkin kohdissa, missä lähtötekstissä on havaittavissa perustavaa intertekstuaalisuutta, eli piirteitä muista viranomaisäänistä, päätynyt jäljittelemään lähtötekstin rakennetta, vaikka käytettävissä olisi myös jo käännettyjä vastineita.

- (34) **Det ankommer på kommunen** att besluta om utbetalning av vårdarvoden för andra lediga dagar än de lagstadgade och för rekreativledigheter.

Esimerkin (34) lähtökielinen vastine on lainattu Kuntaliiton yleiskirjeestä (2005), mutta esimerkissä (34) kääntäjä ei ole käyttänyt liiton ruotsinnosta tekstissään, vaan seurannut lähtökielisen *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstissä käytettyä muotoilua. Kielenhuollon kannalta kääntäjän valinta tekee virkkeestä kielenhuollon vastaisen, sillä SLAF (2010: 128) suosittelee, että rakennetta *det ankommer på* vältetään. SLAF (2010: 128) antaa tälle rakenteelle vastineeksi esimerkiksi *någon har till uppgift att göra något* tai *något hör till någons uppgifter*. Näin ollen on myös ilmeistä, että kääntäjä ei ole huomannut lähtötekstin intertekstuaalisuutta, sillä kääntäjä olisi oletettavasti voinut välttää virheelisen rakenteen siinä tapauksessa. Kuntaliiton yleiskirjeessä (2005) lähtötekstin käännös on seuraavanlainen: *Kommunen får besluta om betalning av vårdarvode under andra än lagstadgade lediga dagar och rekreativledigheter*. Yleiskirjeessä on kokonaan vältetty lähtötekstin hankalasta rakenteesta, *on kunnan päätettävissä*, ja valittu yksinkertainen *kommunen får besluta* -rakenne sen vastineeksi.

Sama trendi on myös huomattavissa, kun on kyse lähtötekstin lainomaisista piirteistä, joissa olisi voinut käyttää säädöstekstin käännöstä, mutta kääntäjä ei oletettavasti tunnistanut näitä piirteitä, eikä näin ollen käyttänyt jo olemassa olevia käännöksiä (ks. luku 2.3). Ainoa tapaus, jossa kääntäjä kuitenkin on huomannut lähtötekstin intertekstuaalisuuden, on lainaus sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirjasta (2009), jossa on havaittavissa pöytäkirjalle ominaisia piirteitä.

- (35) **Ifall** Kronoby kommun besluter att ta i bruk den föreslagna avbrottsbestämmelsen, **kan kommunen** besluta om en skälig övergångstid för detta.

Esimerkissä (35) kääntäjä on oletettavasti tunnistanut lähtötekstissä käytetyn tyylin pöytäkirjaotteeksi ja pystynyt jäljittämään katkelman sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirjaan (2009). Kääntäjä on ehkä myös tunnistanut tekstin intertekstuaalisuuden siitä syystä, että tässä katkelmassa viitataan Kruunupyyn kuntaan ja tekstipinnasta näkyvän

ehdollistavan tyylin vuoksi. Sekä lähtökielisessä että kohdekielisessä tekstissä on käytetty suoraa otetta sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirjasta (2009), sillä erolla että kohdekielinen katkelma on sosiaali- ja terveyslautakunnan ruotsinkielisen jaoston pöytäkirjasta (2009). Kiinnostava kielenhuollollinen aspekti on huomattavissa kääntäjän konjunktio valinnassa. Moni suomenruotsalainen olettaa, että konjunktio *ifall* on samalla kielellisellä tasolla kuin esimerkiksi *mikäli*. Asia on itse asiassa päinvastainen, sillä *ifall* on enemmän puhekielinen kuin lyhyt ja ytimekäs *om*-konjunktio. SLAF (2010: 75) suosittelee, että puhekielistä *ifall*-konjunktia tulisi välttää etenkin säädösteksteissä ja näin ollen, vaikka pöytäkirja ei ole säädösteksti olisi hyvä, jos tämän tyyppisessä viranomaistekstissä vältettäisiin myös puhekielisyyttä. SLAF (2010: 76) kuitenkin huomauttaa, että *om*-konjunktia ei pidä käyttää, jos tekstin lukija voi ymmärtää sen prepositiiona. Tässä esimerkissä (35) kääntäjä olisi voinut tehdä kielenhuollon kannalta muutoksen lainaamaansa tekstiin, mutta hän on sen sijaan säilyttänyt ruotsinkielisen jaoston pöytäkirjan (2009) muotoilun.

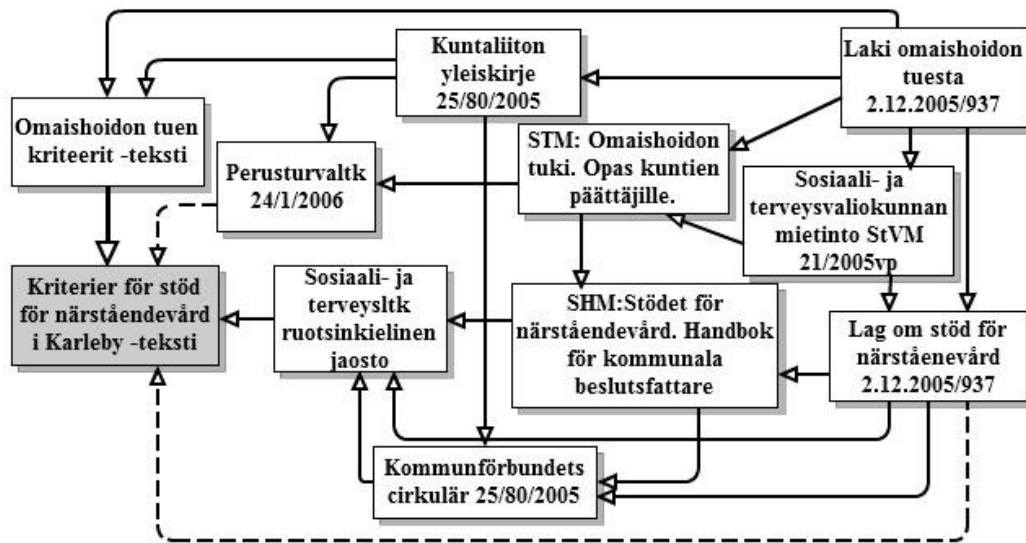
Intertekstuaalisuuden vähäisyys on mielestäni hyvin yllättävää, sillä vaikka lähtökielisen aineiston intertekstuaalisuus ei välttämättä ole kaikkein avoiminta intertekstuaalisuutta, siinä on kuitenkin tunnistettavissa viranomaisääniä. Niissä tapauksissa, joissa kääntäjä ei olisi edes voinut hyödyntää referoituja lähteitä, on ymmärrettävää, että kääntäjä on päätenyt seuraamaan lähtötekstin rakennetta ja tällä tavalla viittaamaan taustalla oleviin viranomaisteksteihin. Yllättävintä on kuitenkin se, että niissä tapauksissa, joissa lähtötekstissä on lainattu lainkohtaa, kohdetekstissä on tehty uusi käänös.

Kuten luvussa 3.2 mainitsin, kääntäjän työ helpottuu huomattavasti, jos tämä tunnistaa tekstin taustalla olevan intertekstuaalisuuden ja pystyy hyödyntämään jo käännettyjä tekstejä. Tässä tapauksessa ongelmaksi ei olisi pitänyt nousta ainakaan se, että tekstejä käänösvastineineen ei ole saatavana, mutta mahdollisesti ajan puute. Jos kääntäjällä on tekstiä käännettäessä ollut hyvin vähän aikaa, eikä tehtävänantaja ole ilmaissut, mitä tekstejä lähtötekstiä kirjoitettaessa on hyödynnetty, on hyvin todennäköistä, että kääntäjällä ei ole ollut aikaa tutkia, minkälaista intertekstuaalisuutta lähtötekstin taustalla on. Myönteisenä asiana on kuitenkin huomata, että kääntäjä on kuitenkin käyttänyt pitkälti samoja käsitteitä kuin itse omaishoidon tuen laissa (2005) on käytetty.

5.2 Tekstilajiketju *Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby* -tekstin taustalla

Edellisessä luvussa selvitin, minkälaista intertekstuaalisuutta aineistoni ruotsinkielisessä käännöksessä on havaittavissa lähtötekstiin verrattaessa. Vertailua ei niinkään syntynyt, sillä kohdekielisessä tekstissä oli havaittavissa yllättävän vähän intertekstuaalisuutta. Intertekstuaaliset piirteet, jotka olivat tunnistettavissa, olivat lähinnä näennäistä intertekstuaalisuutta. Kääntäjä oli toisin sanoen seurannut enemmän lähtötekstin rakennetta kuin yrittänyt selvittää, minkälaista intertekstuaalisuutta tekstistä on tunnistettavissa. Vaikka tekstin taustalla oleva intertekstuaalisuus ei ole vain toisten tekstien lainaamista, niin toista tekstiä lainaava kirjoittaja käyttää silti pitkälti samanlaista rakennetta ja käsitteistöä kuin lainatussa tekstissä.

Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby -tekstin taustalla muodostuu kuitenkin kaikesta huolimatta tekstilajiketju, vaikka ei välttämättä yhtä monitasoinen ja laaja kuin lähtökielisen tekstin taustalle. Niissä tapauksissa, joissa kääntäjä ei ole voinut edes hyödyntää kohdekielistä tekstiä, on myös mahdollista, että kääntäjä on tekstissään hyödyntänyt lähtötekstin viranomaisääniä ja kääntänyt ne kohdekielelle huomattuaan, että vastineita ei ole. Mahdollisuutena on toki, että ne tekstit, jotka tällä hetkellä löytyvät käännettynä, eivät ole olleet käännettynä *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstiä käännettäessä. Tämä on kuitenkin melko epätodennäköistä, sillä yleensä, jos jokin teksti käännetään instituutiossa, se käännetään ja julkaistaan samaan aikaan kuin lähtökielinen teksti. *Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby* -tekstin taustalla muodostuu tämän analyysin perusteella kuvio (6). Huomioitavaa on, että en ole lisännyt tähän kaikkia niitä tekstejä, jotka ovat nähtävänä kuviossa (5), koska pääosassa on kuitenkin kohdekielisen tekstin intertekstuaalisuus ja tekstilajiketju.

Kuvio 6. Kriteerit för stöd för närståendevård i Karleby -tekstin taustalle muodostunut tekstilajiketju

Kuviosta (6) on nähtävänä, että kohdekielisen tekstin muodostumiseen ei ole vaikuttanut kovinkaan moni teksti, kovin suorasti ainakaan. Lähtökielinen teksti on edellisessä luvussa havaittujen tulosten perusteella, se teksti, joka on huomattavimmin vaikuttanut kohdekielisen tekstin muodostumiseen. Kohdekielisen ja lähdekielisen tekstin taustalla on paljon muita tekstejä, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että kunta on laatinut nämä tekstit. Lähtökielisestä tekstistä poiketen kohdekielisessä tekstissä ei kuitenkaan ole hyödynnetty kaikkia viranomaisääniä, joita olisi voitu hyödyntää. Kuviosta (6) on kuitenkin nähtävänä, että osa näistä tiedonlähteistä on voinut kuitenkin vaikuttaa kohdekielisen tekstin muodostumiseen. Ehdotonta varmuutta asiasta ei kuitenkaan kääntäjältä kysymättä voida saada.

6 YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Olen tutkinut tässä tutkielmassa intertekstuaalisuuden ilmenemismuotoja Kokkolan kaupungin *Omaishoidon tuen kriteerit* -tekstissä ja sen käännöksessä *Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby*. Analyysin tulosten pohjalta olen myös selvittänyt, minkälainen tekstilajiketju näistä toisista teksteistä on muodostunut aineistoni taustalle. Analyysiosiossani tutkin aluksi, miten intertekstuaalisuus ilmenee lähtökielisessä tekstissä ja minkälaisen tekstilajiketjun nämä taustalla olevat tekstit muodostavat. Käännöksen analyysi pohjautuu lähtökielisen tekstin tuloksien vertailuun, jossa pyrin selvittämään, onko kääntäjä pystynyt tekemään samanlaisia ratkaisuja, eli hyödyntämään samoja tekstejä kuin lähtökielisen tekstin laatija.

Lähtötekstin intertekstuaalisuuden analyysia varten olen laatinut analyysimallin, Vesa Heikkisen ja Kaija Kuirin tutkimusten sekä Verkko Iso Suomen Kielioppi (VISK) -teoksen pohjalta. Tämän analyysimallin avulla olen jaotellut analyysini avoimeen ja perustavaan intertekstuaalisuuteen sekä selvittämään, minkälaista avointa intertekstuaalisuutta aineistossani ilmenee: suoraa esitystä, epäsuoraa esitystä vai kuvailuesitystä. Lähtökielisen tekstin intertekstuaalisuuden analyysissä ei esiinny lainkaan suoraa esitystä, mikä ei sinänsä ollut yllättävää. Yllättävän vaikeaksi on muodostunut epäsuoran esityksen ja kuvailuesityksen välinen rajanveto, sillä moni esimerkki sijoittui näiden kahden esitystavan välimaastoon. Osa esimerkeistä sisältää myös sekä avointa että perustavaa intertekstuaalisuutta, mikä merkitsee, että avointa intertekstuaalisuutta tutkittaessa on havaittavissa myös perustavan intertekstuaalisuuden piirteitä. Analyysimallini oli tästä syystä paikoitellen puutteellinen.

Intertekstuaalisten suhteiden selvittäminen edesauttoi lähtökielisen tekstin tekstilajiketjun selvittämistä. Aineistoni taustalle muodostunut tekstilajiketju oli odotusten mukaisesti hyvin monitasoinen ja laaja-alainen, mutta valmis tekstilajiketju antaa kuitenkin uutta ja syvempää ymmärrystä tekstienvälisistä suhteista. Aineistoni intertekstuaalisuuden laajuutta on vaikea hahmottaa ennen kuin sen näkee kokonaisuudessaan kuviona. Tästä huolimatta analyysini tuloksista muodostunut tekstilajiketju on todennäköisesti vain pieni osa niistä teksteistä, jotka ovat vaikuttaneet tekstin muodostumiseen. Teksti-

lajiketjun absoluuttista alku- ja loppupäätä on mahdoton selvittää varmasti, sillä lähes kaikki tekstit jatkavat levittäytymistään sekä suullisen että kirjallisen viestinnän kautta. Tämänkin tutkielman aineistona oleva teksti on oletettavasti jo vaikuttanut uusien tekstien muodostumiseen.

Ensimmäisen analyysin tulosten tärkein havainto oli se, että vaikka tekstin laatinut viranomainen oli lainannut paljon toisia tiedonlähteitä, näitä lähteitä harvoin eksplikoitiin tekstipinnassa. Tekstin laatija oli pitkälti ominut esityksen omakseen, mikä ei sinänsä ollut yllättävä tulos muihin tiedottaviin teksteihin verrattaessa, joissa harvoin annetaan lähteitä. Tästä huolimatta oli kiinnostava huomata, että intertekstuaalisuutta voi tunnistaa, vaikkei referointilähdettä suoranaisesti ilmaista. Toisaalta tekstilajien tunnistamisesta tulee hyvin vaikeaa, jos lainatut lähteet eivät ole vapaasti saatavilla. Vaikka analyysimallini ei pystynyt kattamaan kaikkia aineistossani esiintyviä poikkeus- ja rajatapauksia, se oli silti korvaamaton työkalu intertekstuaalisten suhteiden selvittämisessä. Moni tiedonlähde olisi oletettavasti jäänyt ilman sitä huomaamatta.

Kohdekielisen tekstin analyysi perustuu ensimmäisen analyysin tuloksiin, sillä tarkoitukseni on ollut selvittää, oliko kääntäjä havainnut lähtötekstin intertekstuaalisuutta. Kohdetekstin analyysissä en kuitenkaan ole voinut käyttää samaa analyysimallia, sillä se perustuu suomen kielen referoinnin tapoihin. Sen sijaan käsikirjat *Svenskt lagspråk i Finland (SLAF)* ja *Svenska skrivregler* ovat mahdollisuuksien mukaan tukeneet kohdetekstin analyysia. Kääntäjänä työskennellessäni olen omakohtaisesti huomannut, että kunnan laatimissa teksteissä on usein havaittavissa intertekstuaalisuutta ja että varsinkin säädöksiin perustuvissa teksteissä on paljon suoria lainauksia laista. Tästä johtuen oletukseni oli kohdetekstin kohdalla, että kääntäjä on pystynyt havaitsemaan lähtötekstin intertekstuaalisuuden ja hyödyntämään samoja tiedonlähteitä kuin lähtötekstin laatija.

Kohdetekstiä analysoidessani huomasin kuitenkin, että ne intertekstuaaliset suhteet, jotka olivat huomattavissa kohdetekstin tekstipinnassa, olivat suurimmaksi osaksi näennäistä intertekstuaalisuutta. Kääntäjältä oli joko jäänyt huomaamatta lähtötekstin intertekstuaalisuus tai sitten kääntäjä oli jostain syystä päättänyt olla hyödyntämättä näitä

toisia tekstejä. Syistä huolimatta se, että kääntäjä ei ollut perehtynyt paremmin ja hyödyntänyt enemmän omaishoidon tuen lakia lähtötekstiä käännettäessä, oli minulle suurin yllätys. Vaikka lähtötekstin intertekstuaalisuus ei ole kaikkein avoiminta intertekstuaalisuutta, jo tiedon siitä, että teksti perustuu säädökseen, pitäisi ohjata kääntäjää tarkastelemaan lähtökielistä säädöstä ja sen käännöstä, jos ei muusta syystä niin ainakin terminologian yhtenäistämisen vuoksi.

Kohdetekstin analyysin tulokset eivät vastanneet lainkaan odotuksiani, joiden odotin vastaavan pitkälti lähtötekstin tuloksia. Tulokset yllättivät minut oletettavasti eniten siitä syystä, että suurella osalla lähtötekstin tiedonlähteillä oli ruotsinkielinen käänös, joita kääntäjä olisi voinut hyödyntää. Tästä johtuen niissä tapauksissa, joissa oli yhtäläisyyksiä ja lähes suoria lainauksia, oli hyvin vaikea määrittellä, oliko kääntäjä huomannut lähtötekstin intertekstuaalisuutta vai vain onnistunut kääntämään samalla tavalla kuin lähteessä. Omaan työhöni ajatellen ymmärrän kuitenkin, että kääntäjällä ei aina välttämättä ole aikaa taikka mahdollisuutta etsiä intertekstuaalisuutta lähtötekstistä, eikä edes niiden tunnistaminen aina tarkoita, että niistä olisi merkittävää hyötyä omassa työtehtävässä.

Aineistostani muodostui kaikesta huolimatta hyvin kiinnostava tutkimuskohde, joka sai minut pohtimaan hallinnollista tekstityötä uudesta näkökulmasta. Kääntäjänä joutuu harvoin pohtimaan, miten jokin teksti on muodostunut, sen joko saa käännettäväkseen tai sitten se siirtyy hallinnollisessa hierarkiassa eteenpäin kääntämättä. Tutkielmassani käytetty tutkimusnäkökulma ja -menetelmä oli minulle ihan uusi aluevaltaus, vaikka olen periaatteessa hyödyntänyt niitä käytännössä sekä työssä/opiskeluissa että vapaa-ajalla. Tämän tutkielman myötä minulla tulee todennäköisesti olemaan erilainen suhtautuminen käännettäviin teksteihin ja suurempi ymmärrys sen suhteen, miten näitä intertekstuaalisia suhteita voi hyödyntää ja tunnistaa. Tutkijoiden kiinnostus intertekstuaalisuutta, tekstilajiketjuja ja tekstienvälisiä suhteita kohtaan on noussut vahvasti esiin tätä tutkielmaa tehdessä. Tämä kiinnostus on hyvin ymmärrettävää, sillä myös omalla kohdallani olen huomannut, että intertekstuaalisuuden tutkiminen on mielenkiintoista ja aihealue, jota voisin hyvinkin tutkia enemmän.

Yhtenä jatkotutkimuksen aiheena voisi olla tutkia, miten esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö viittaa muihin viranomaisääniin kansalaisille tiedottaessaan. Näitä tutkimuksia voisi tämän jälkeen verrata kunnan tiedottamisen tyyliin ja selvittää, onko molempien tiedottaminen yhtä suoraa tai epäsuoraa intertekstuaalisuutta. Eroavaisuuksien tai yhtäläisyyksien kohdalla olisi kiinnostava pohtia, miksi ne ovat tai eivät ole samantaisia ja mikä niitä yhdistää tai erottaa. Tällaisessa analyysissä voisi myös olla mahdollista korjata ne puutteet, jotka ilmenivät analyysimalliani käytettäessä ja tehdä analyysistä yksityiskohtaisemman, kun poikkeavuudet otettaisiin paremmin huomioon. Tämän tyyppinen tutkimus voisi myös tarkemmin osoittaa laajemmin, minkälaista viranomaisviestintä on, kun se suunnataan kansalaiselle.

LÄHTEET

Ensisijaiset aineistolähteet:

Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby [online]. [Lainattu 20.9.2011]. Saatavilla: https://www.kokkola.fi/perusturva/vammaisten_palvelut/omaishoidontuki/sv_SE/omaishoidontuki/_files/86884296043881369/default/Omaishoidon%20tuki%20sv%201%201%202009.pdf

Omaishoidon tuen kriteerit [online]. [Lainattu 20.9.2011]. Saatavilla: https://www.kokkola.fi/perusturva/vammaisten_palvelut/omaishoidontuki/fi_FI/omaishoidontuki/_files/86884290428953472/default/Omaishoidon%20tuki%201%201%202009%20alkaen.pdf

Toissijaiset aineistolähteet:

Kaupunginhallituksen pöytäkirja 24.11.2008 § 606.

Kommunförbundets cirkulär (2005). *Ny lag om stöd för närståendevård*. [online]. [Lainattu 25.4.2012]. Saatavilla: [http://www.kommunerna.net/sv/kommunforbundet/cirkular-utlatanden/cirkular/2005/Sidor/Ny-lag-om-stod-for-narstaende-ward.aspx](http://www.kommunerna.net/sv/kommunforbundet/cirkular-utlatanden/cirkular/2005/Sidor/Ny-lag-om-stod-for-narstaende-vard.aspx)

Kuntaliiton yleiskirje (2005). *Uusi laki omaishoidon tuesta*. [online]. [Lainattu 15.9.2011]. Saatavilla: <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/yleiskirjeet-lausunnot/yleiskirjeet/2005/Sivut/Uusi-laki-omaishoidon-tuesta.aspx>

Lagen om stöd för närstående vård 2.12.2005/937.

Laki omaishoidon tuesta 2.12.2005/937.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734.

Perusturvalautakunnan pöytäkirja 24.1.2006 § 26.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 18.11.2009 § 280.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan ruotsinkielisen jaoston (Social- och hälsovårdsnämndens svenska sektion) pöytäkirja 10.11.2009 § 70.

Kuntainfo (2005). *Omaishoidon tuki uudistuu vuonna 2006 KT 16/2005*. [online]. [Lainattu 15.9.2011]. Saatavilla: <http://www.stm.fi/tiedoteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1193153>

STM (2006) = Sosiaali- ja terveysministeriö. *Omaishoidon tuki. Opas kuntien päättäjille*. [online]. [Lainattu 20.8.2011]. Saatavilla: http://www.stm.fi/c/document_lib

rary/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4069.pdf&title=Omaishoidon_tu
ki__Opas_kuntien_paattajille_fi.pdf

Kirjallisuuslähteet:

- Ajagán-Lester, Luis, Per Ledin & Henrik Rahm (2003). Intertextualiteter. Teoksessa: Boel Englund & Per Ledin (toim.). *Teoretiska perspektiv på sakprosa*. Lund: Studentlitteratur. 203–237.
- Bhatia, Vijay K. (1993). *Analysing genre. Language use in professional settings*. London and New York: Longman.
- Eronen, Riitta & Pirjo Hiidenmaa (2003). Oikeus asialliseen kieleen. *Kielikello* 4, 16–18.
- Fairclough, Norman (1995). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, Norman (2003). *Analyzing Discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Finlands Kommunförbund (1996). *Klarspråk i kommunerna*. Helsingfors: Finlands Kommunförbund.
- Gunnarsson, Britt-Louise (2009). Lagen, Medborgaren och textsamhället. Teoksessa: Catharina Nyström Höög (toim.). *TEFA nr. 47. Medborgare och myndigheter*. Uppsala: Uppsala universitet. 15–24.
- Heikkinen, Vesa (2001). Tekstuaalinen pirunnyrkki. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä (toim.). *Teksti työnä, virka kielenä*. 2.painos. Helsinki: Gaudeamus. 63–115.
- Heikkinen, Vesa (2002a). Virkakieli lumoo ja pelottaa.. Teoksessa: Vesa Heikkinen (toim.). *Virkapukuinen kieli*. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura. 7–26.
- Heikkinen, Vesa (2002b). Tietoa tuotteesta, jolla on visio, imago ja profiili. Millainen teksti on kunnan viestintästrategia. Teoksessa: Vesa Heikkinen (toim.). *Virkapukuinen kieli*. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura. 28–52.
- Heikkinen, Vesa (2005). Ymmällään verokielestä – ja sen ymmärtää. *Kielikello* 3, 8–11.
- Heikkinen, Vesa & Hanna Hämäläinen (2011). Onko laki sama kaikille? – Lakitekstien viittaukset. *Kielikello* 4, 4–7.
- Hiidenmaa, Pirjo (2001). Poimintoja virkakielen rekisteristä. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä (toim.). *Teksti työnä, virka kielenä*. 2.painos. Helsinki: Gaudeamus. 35–62.

- Hyvärinen, Riitta (2000). Hyvää virkakieltä. *Virallinen lehti* 139,17–18.
- Iisa, Katariina & Aino Piehl (1992) *Virkakielestä kaikkeen kieleen*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Jurvansuu, Iiris (2011). Omaishoidon tuen kriteerit -teksti. Sähköpostiviesti Linda Andtbackalle 17.11.2011.
- Jurvansuu, Iiris (2012). Omaishoidon tuen kriteerit -teksti. Sähköpostiviesti Linda Andtbackalle 31.1.2012.
- Kielilaki 6.6.2003/423.
- Komppa, Johanna (2002). Me tiedotamme – kenelle? Teoksessa: Vesa Heikkinen (toim.). *Virkapukuinen kieli*. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura. 73–84.
- Koskela, Merja (2007). Tekstilajit tietoverkossa – jotain uutta, jotain vanhaa ja jotain lainattua? Teoksessa: Nina Niemelä & Esa Lehtinen (toim.). *Översättningsteori, fackspråk och flerspråkighet. VAKKI-symposiumi XXVII*. Publikationer av forskningsgruppen för översättningsteori, fackspråk och flerspråkighet vid Vasa universitet 34. Vaasa. 134–145.
- Koskela, Merja (2008). Valtionhallinnon tekstilajiketjujen intertekstuaalisuuden piirteitä. Teoksessa: Mona Enell-Nilsson & Tiina Männikkö (toim.). *Erikoiskielet, käännösteoria ja monikielisyys. VAKKI-symposiumi XXVIII*. Vaasan yliopiston käännösteorian, ammattikielten ja monikielisyiden tutkijaryhmän julkaisut 35. Vaasa. 113–126.
- Koskela, Merja (2009). Mot klarspråk på nätet. Dubbel rekontextualisering på skattemyndigheternas webbplats. Teoksessa: Catharina Nyström Höög (toim.). *TEFA nr. 47. Medborgare och myndigheter*. Uppsala: Uppsala universitet. 52–62.
- Kuiri, Kaija (1984). *Referointi Kainuun ja Pohjois-Karjalan Murteissa*. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.
- Kuntalaki 17.3.1995/365.
- Laki omaishoidon tuesta 2.12.2005/937.
- Ledin, Per (1996). *Genrebegreppet – en forskningsöversikt*. Lund.
- Ledin, Per (1997). Intertextualitet, smärta och ett mångstämmigt Apotek. Teoksessa: Roger Andersson & Patrik Åström (toim.) *Till Barbro. Texter och tolkningar tillägnade Barbro Söderberg den 23 september 1997*. Edsbruk: Akademitryck AB. 63–100.

- Ledin, Per & Staffan Selander (2003). Institution, text och genre. Teoksessa: Boel Englund & Per Ledin (toim.). *Teoretiska perspektiv på sakprosa*. Lund: Studentlitteratur. 91–122.
- Liikamaa-Pasma, Kati & Ulla Tiililä (2005). Valmiit tekstipohjat kirjoittamisen apuna. *Kielikello* 3, 12–15.
- Linell, Per (1998). Discourse across boundaries: On recontextualizations and the blending of voices in professional discourse. *Text* 18(2), 143–157.
- Maamies, Sari (2001). Tekstit työnä. *Kielikello* 3, 3.
- Mittler, Heidi (2012). Översättare inom statsförvaltningen. *Kajawa. Käännösalan asi-antuntijat KAJ ry:n jäsenlehti* 1, 14–15.
- MOT Schildts Finlandssvensk ordbok* (2011). [Online]. [Lainattu 10.5.2012]. Saatavilla rajoitetusti: <http://mot.kielikone.fi.proxy.tritonia.fi/mot/vaasayo/netmot.exe/>
- Mäntynen, Anne (2003). *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nyström, Catharina (2002). Mottagaranpassning är mer än tilltalsord. *Språkvård* 3, 24–28.
- Orava, Eva (2011). Knepiga konstruktioner ur översättarperspektiv. *Seminarium: Dröm och verklighet. Språkvårdsdag 2011 Hanaholmen*. [Online]. [Lainattu 22.3.2012]. Saatavilla: <http://www.hanaholmen.fi/sv/kulturcentrum/programkalendern/evenemangsarkiv/63-hogre-utbildning-och-forskning/688-seminarium-sprakvardsdag-2011>
- Perusturvakeskus (2005). Perusturvan organisaatio 1.1.2005. [Online]. [Lainattu 28.4.2012]. Saatavilla: <http://www3.kokkola.fi/perusturva/or.htm>
- Puskala, Jaana (2004). En kommunal översättares vardag: fackspråk genom intertextualitet. Teoksessa: Merja Koskela & Nina Pilke (toim.). *Erikoiskielet ja käännösteoria. VAKKI-symposiumi XXIV*. Vaasan yliopiston käännösteorian, ammattikielten ja monikielisyyden tutkijaryhmän julkaisut 31. Vaasa. 281–290.
- Rahtu, Toini (2011). Tekstilaji on työkalu. Teoksessa: Leena Immonen, Mari Pakkala-Weckström, Inkeri Vehmas-Lehto (toim.). *Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen*. Helsinki: Finn Lectura. 11–27.
- Rajala, Annika (2012). Vad översätts i kommunen. Sähköpostiviesti Linda Andtbackalle 2.2.2012.
- SAOL (2006) = *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. Utgiven av Svenska Akademien. Bd 13. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.

- Saukkonen, Pauli (2001). *Maailman hahmottaminen teksteinä. Tekstirakenteen ja tekstilajien teoriaa ja analyysia*. Helsinki: yliopistopaino.
- Shore, Susanna & Anne Mäntynen (2006). Johdanto. Teoksessa: Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.). *Genre – tekstilaji*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 9–41.
- SLAF (2010) = *Svenskt lagspråk i Finland*. [online]. [Lainattu 5.5.2012] Saatavilla: http://www.finlex.fi/data/normit/35799-Svenskt_lagsprak_i_Finland2010.pdf
- Solin, Anna (2004). Intertextuality as mediation: On the analysis of intertextual relation in public discourse. *Text* 24(2), 267–296.
- Solin, Anna (2006). Genre ja intertekstuaalisuus. Teoksessa: Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.). *Genre – tekstilaji*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 72–95.
- STM (2006) = Sosiaali- ja terveysministeriö. *Omaishoidon tuki. Opas kuntien päättäjille*. [online]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, [Lainattu 20.8.2011]. Saatavilla: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4069.pdf&title=Omaishoidon_tuki__Opas_kuntien_paattajille_fi.pdf
- Svenska skrivregler* (2000). Utgivna av Svenska språknämnden. 2. Bd. Stockholm: Liber AB.
- Swales, John (1985). *Episodes in ESP*. Oxford: Pergamon Press.
- Swales, John (1990). *Genre analysis. English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tiililä, Ulla (2001a). Näkymiä tekstityöhön ja työteksteihin. *Kielikello* 3, 7–11.
- Tiililä, Ulla (2001b). Tapaus päivähoitopäätös. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Pirjo Hii-denmaa & Ulla Tiililä (toim.). *Teksti työnä, virka kielenä*. 2.painos. Helsinki: Gaudeamus. 215–266.
- Tiililä, Ulla (2007). *Tekstit viraston työssä. Tutkimus etuuspäätösten kielestä ja kontekstista*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Tiililä, Ulla (2011a). Hyvä paha passiivi: näkökulmia. *Seminarium: Dröm och verklighet. Språkvårdsdag 2011 Hanaholmen*. [Online]. [Lainattu 22.3.2012]. Saatavilla: <http://www.hanaholmen.fi/sv/kulturcentrum/programkalendern/evenemangsarkiv/63-hogre-utbildning-och-forskning/688-seminarium-sprakvardsdag-2011>
- Tiililä, Ulla (2011b). Sanoilla lavastettu virasto. Tietoyhteiskunnan arkea sosiaali- ja hoiva-aloilla. Teoksessa: Marjut Johansson, Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö

(toim.). *Kieli työssä. Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt*. SKS: Helsinki. 162–189.

VISK (2008) = *Verkko Iso Suomen Kielioppi*. [online]. [Lainattu 29.11.2011]. Saatavilla: <http://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>

Liite 1. Omaishoidon tuen kriteerit

Omaishoidon tuki 1.1.2009 alkaen

Valmistelijat, osastopäällikkö Hilkka Lahti puh. (06) 828 9653 tai 044 - 780 9653

Laki omaishoidon tuesta tuli voimaan 1.1.2006 lukien. Tulevan kuntaliitoksen johdosta omaishoidon tuen kriteerit on päätetty yhtenäistää liittyvien kuntien osalta. Kriteereistä on sovittu yhteisesti kuntien kesken.

Omaishoito on vanhuksen, vammaisten tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuuksia, jotka muodostuu vanhuksen, vammaisten tai sairaan henkilön saamista tarvittavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista kuten omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoidon tuki on sosiaalipalvelua, jonka järjestämisestä vastaa kunta. Omaishoidon tuki ei ole subjektiivinen oikeus, eikä tällaista oikeutta synny sillä, että hoitoon on myönnetty omaishoidon tukea. Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen palvelu. Perusturvalautakunta vahvistaa omaishoidon tuen myöntämisperusteet sekä hoitopalkkioluokkien määrän kriteereinään säämöstön sallimissa rajoissa. Myöntämisperusteissa otetaan huomioon omaishoitolaian vaatimukset ja talousarviossa osoitetut määrärahat.

ESITYS OMAISHOIDON TUEN MYÖNTÄMISPERUSTEIKSI KOKKOLASSA 1.1.2009 ALKAEN**Tuen myöntämisen edellytykset**

- 1) Henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa, hoitoa ja huolenpitoa. Hoidettavan henkilökohtaisen hoidon- ja huolenpidon tarpeen tulee olla ympärivuorokautista tai jatkuvasti/pitkäaikaisesti päivittäin tapahtuvaa.
- 2) Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla.
- 3) Hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Hoitajana voi toimia täysi-ikäinen henkilö, joka kuntosaa ja terveytensä puolesta kykenee huolehtimaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa sovitusta hoidettavan tarpeista. Kunnan tulee tehdä arvio, selvitykky hoitaja omaishoitoon liittyvistä tehtävistä. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon omaishoitajan 1) fyysinen ja psyykinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito 2) toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky selviytyä päivittäisistä perustoiminnoista ja arjen askareista, huolehtia lääkitykset, liikkuu kotona ja kodin ulkopuolella 3) sosiaaliset verkostot.
- 4) Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävä.
- 5) Hoidettavan koti on terveydellisesti ja muulta osuhteeltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva,

6) Tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Hoitopalkkio

Lain mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkion vähimmäismäärä on säädetty lailla ja se on vuonna 2008 ollut 317,22 euroa/kk. Jos omaishoitaja on raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä, palkkio on vähintään ollut vuonna 2008 yht. 634,43 ekk. Edellytyksenä on, että hoitajalla ei ole tätä ajalta vähäistä suurempia tuloja, oikeutta sairausvakuutuslain mukaisen erityishoitorahan eikä oikeutta vuorotteluvapaallain mukaisen vuorottelukurvukseen. Muut hoitopalkkiot ovat kunnan päätettävissä.

Hoitopalkkiot voidaan kuitenkin sopia emu säädettyä määrää pienemmiksi jos 1) hoidon sitovuus ja huolenpidon tarve on vähäistä tai 2) siihen on hoitajan esittämä erityinen syy.

Mikäli hoidettavalla on hoitajan toimintakyvyn alenemisesta johtuen käytössä runsaat koti- ja tukipalvelut arvioidaan oikeus omaishoidon tukeen uudelleen.

Hoitopalkkio maksetaan omaishoitajalle ja se on verotettavaa tuloa. Hoitopalkkiot tarkistetaan vuosittain vahvistettavalla työntehtäjän eläkelaisa tarkoitellulla palkkakertoimella (indeksi/llä).

Hoitopalkkioluokat Kokkolassa 1.1.2009 lukien:

Hoitopalkkioluokat	Hoidettavan toimintakyky	Hoidon sitovuus	1.1.2009
D. Erityismaksuryhmä alle 16-vuotiaille lapsille, kun huoltaja hoitaa erittäin vaikeasti vammaista / sairasta lastaan kotona (pallatiivinen hoito) eikä hänellä ole muita tuloja.	Hoidettavan toimintakyky arvioidaan käytössä olevilla arviointimenetelmillä.	Ympärivuorokautista runsasta ja vaativaa erityistä hoitoa tarvitsevat monivammaiset tai monisaira lapset. Hoidettava tarvitsee apua, valvontaa ja huolenpitoa kaikissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Hoidettava asuu hoitajan luona, eikä hoidettava voi jättää ilman valvontaa. Hoitotyö edellyttää hoitajan kokopäiväistä työpänsiä ja hoitovastuuta ympärivuorokautteen.	Palkkion määrä harkitaan aina tapauskohtaisesti. Palkkion määrä voi kuitenkin olla enintään KVTES:N mukaisen henkilökohaisen avustajan kuukausittainen palkkaluku. Päätös tehdään aina määrääkseenä max. 6 kk. kerrallaan.
C. Jatkuvaa runsasta hoitoa ja huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat henkilöt.	Hoidettavan toimintakyky arvioidaan käytössä olevilla arviointimenetelmillä.	1. Jatkuvaa ympärivuorokautista runsasta hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat erityisen vaikeasti vammaiset tai sairaat henkilöt. Hoidettava tarvitsee apua, valvontaa ja huolenpitoa kaikissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa sekä kaikessa kodinhoidossa ja asiainnissa. Hoidettava asuu	Hoitopalkkio 634,43 €/kk korotettuna v. 2009 indeksillä.

		antavassa yksikössä. Mikäli hoidettava ei olisi omaishoidon piirissä, hän tarvitsisi yksin asuessaan runsaasti päivittäistä koti- ja tukipalveluja.
--	--	---

Hoitopalkkion maksaminen vapaiden ja keskeytysten ajalta:

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenteri vuorokautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kolmsa ulkopuolelle järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Sitovaa hoitotyötä tekevien lakisääteiset vapaat eivät vähennä hoitopalkkion määrää. Alle vuorokauden pituisten virkistysvapaiden ei myöskään katsota vähentävän omaishoitajien hoitopalkkion määrää. Hoitopalkkion maksaminen muiden vapaapäivien kuin lakisääteisten ja virkistysvapaiden ajalta on kunnan päätettävissä.

Mikäli Kruunupyyn kunta ottaa käyttöön esitetyn keskeytyskäytännön, Kruunupyyn kunta päättää voi päättää kohtuullisesta siirtymäajasta.

Ehdotus hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä 1.1.2009 alkaen:

Hoidon keskeytymisen syy	Hoitaja	Hoidettava
Terveystenhoito / tilapäinen keskeytys	7 vrk	1 kk (lakisääteinen)
Kuntoutus	7 vrk	0 vrk
Intervallinhoito	0 vrk	0 vrk

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, maksettua omaishoidon tuen hoitopalkkio kuukauden suoja-ajalta. Mikäli omaishoito keskeytyy hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä, suoja-ajan päättää kunta.

Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

Sitovaa hoitotyötä tekevällä omaishoitajalla on oikeus lakisääteiseen vapaaseen, joka on kolme vuorokautta yhtä kalenterikuukaudelta kohteen. Vähäiset keskeytykset omaishoidossa eivät poista sitovaa hoitotyötä tekevän omaishoitajan oikeutta lakisääteiseen vapaaseen. Toisaalta, jos keskeytyksiä on kalenterikuukauden aikana vähäistä enemmän, hoitajalle ei kerry vapaata sitä kuukaudelta. Kunnan määräteltäväksi jää, mitä tarjotaan vähäisillä keskeytyksillä kalenteri kuukaudessa. **Perusturvakuskuksen mukaan omaishoitajan vapaa väistyy, mikäli hoito keskeytyy pidemmäksi aikaa kuin 7 vrk/kk,**

Omaishoitaja voi pitää kertyneet vapaapäivät säännöllisesti kuukausittain. Hän voi myös säästää vapaapäiviä ja pitää vapaata pidemmän jaksolla. **Perusturvakuskuksen ehdotuksen mukaan kertyneitä omaishoitajan lakisääteisiä vapaapäiviä voi kerätä enintään 3 kuukauden ajalta. Vapaapäivät tulee käyttää kertymisjakson aikana.**

	hoitajan luona, eikä hoidettavaa voi jättää ilman valvontaa. Hoitotyö edellyttää hoitajan kokopäiväistä työpanosta ja hoitovuorokauden ympärivuorokauden.		
	Omaishoidon tuen vaihtoehtona olisi pysyvä laitoshoido, sairaala- hoito tai vaikeasta vammaiselle henkilölle tarkoitettu erityistason vaativa tai autettua asumista antava asumisyksikkö tai omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä.		
B. Runsasta hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat henkilöt.	Hoidettavan toimintakyky arvioidaan käytössä olevilla arviointimenetelmillä.	Hoitopalkkio 422,94 €/kk korotettuna v. 2009 indeksillä.	Runsasta päivittäistä hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat henkilöt. Hoidettava tarvitsee apua, valvontaa ja huolenpitoa useissa eri henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa, kaikessa kodinhoitossa ja asioinnissa. Hoidettava ei kykene itsenäiseen asumiseen, mutta voi vammastaan tai sairaudestaan huolimatta olla mahdollisesti lyhyehkön ajan päivästä yksin. Hoidettava tarvitsee hoitajan apua vuorokauden eri aikoina.
	Omaishoidon tuen vaihtoehtona olisi tehostettu palveluasuminen vanhusten palvelutalossa tai ryhmäkodissa tai autettu asuminen vammaisten palveluasumisyksikössä.		
A. Päivittäistä hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat henkilöt.	Hoidettavan toimintakyky arvioidaan käytössä olevilla arviointimenetelmillä.	Hoitopalkkio 317,22 €/kk korotettuna v. 2009 indeksillä.	Pallon päivittäistä hoitoa, huolenpitoa, ohjausta ja valvontaa tarvitsevat henkilöt. Hoidettava tarvitsee paljon apua ja valvontaa useissa eri henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa, eikä hän kykene huolehtimaan kodinhoitosta eikä asioinnista. Hoidettava voi asua yksin ja voi olla lyhyehkön aikaa yksin päivittäin eikä tarvitse säännöllisesti apua yöllä. Hoidettava tarvitsee hoitajan apua kuitenkin useita kertoja päivässä.
	Omaishoidon tuen vaihtoehtona olisi palveluasuminen vanhusten tai vammaisten palveluasumista		

Hoidettavan hoidon järjestäminen vapaan aikana

Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon järjestämisestä omaishoitajan vapaan aikana. Järjestettävän palvelun muodon ja järjestämistavan päättää kunta. Hoidettavalla tai omaishoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa, hoito on kuitenkin järjestettävä tarkoituksenmukaisesti ja hoidon järjestämisestä on neuvoteltava hoidettavan kanssa.

Omaishoitotosopimus

Sopimus

Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä sopimus, jonka liitteenä on oltava hoito- ja palvelusuunnitelma. Sopimus omaishoidon tuesta on toimeksiantosopimus. Omaishoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.

Sopimuksen voimassaolo ja päättyminen

Omaishoitotosopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimus voidaan erityisestä syystä tehdä määräaikaiseksi.

Kunta voi irtisanoo sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden (2) ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden (1) kuukauden kuluuttua. Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi. Mikäli katsotaan, että omaishoidon tuen sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, voidaan sopimus purkaa välittömästi.

Omaishoidon tuen maksut

Laki ei estä hoidettavalla perittävää asiakasmaksua. Perusturvakeskus esittää, ettei hoidettavalla peritä asiakasmaksua, mikäli hoidettava ja hoiteja asuvat samassa taloudessa.

Hoiteajan lakisääteisen vapaapäivän ajaksi kunnan järjestämistä palveluista voi hoidettavan maksettavaksi tulla enintään 9,90 euroa/vrk 1.8.2008 alkaen. Jos kunta järjestää hoidettavalle lakisääteisen vapaapäivän ajaksi kotipalveluja tai tukipalveluja, hoidettavan omavastuuosuus on enintään 9,90 euroa vapaapäivä.

Liite 2. Kriterier för stöd för närståendevård i Karleby

Stöd för närståendevård från 1.1.2009

Beredare ; avdelningschef Hilikka Lahti tel. (06) 828 9653 eller 044 - 780 9653

Lagen om stöd för närståendevård trädde i kraft 1.1.2006. På grund av den kommande kommunsammanslagningen har man beslutat förenhetliga kriterierna för stöd för närståendevård. Om kriterierna har överenskommit gemensamt mellan kommunerna.

Stöd för närståendevård är anordnande av en äldre, handikappad eller sjuk persons vård och omsorg i hemmet med hjälp av en anhörig eller annan för vårdtagaren närstående person.

Med stöd för närståendevård avses den helhet som består av social- och hälsovårds-tjänster som en äldre, handikappad eller sjuk person behöver. Det vårdarvode som ges åt vårdaren, ledighet och tjänster som stöder stöd för närståendevård.

Stöd för närståendevård är socialservice som kommunen ansvarar för. Stöd för närståendevård är inte en subjektiv rättighet och en sådan rätt uppstår inte i och med att stöd för närståendevård har beviljats. Stöd för närståendevård är en service som är beroende av anslag i budgeten. Bästygghetsnämnden fastställer kriterier för stöd för närståendevård och belopp för de olika vårdarvodessklasserna inom städgade gränser. I kriterierna beaktas kraven i lagen om stöd för närståendevård samt i budgeten godkända anslag.

FÖRSLAG TILL KRIITERIER FÖR STÖD FÖR NÄRSTÄENDEVÅRD I KARLEBY FRÅN OCH MED 1.1.2009

Förutsättningar för att bevilja stödet

1) Personen behöver p g a nedsatt funktionsförmåga, sjukdom, handikapp eller annan motsvarande orsak vård och omsorg i hemmet. Vårdtagarens behov av personlig vård- och omsorg bör vara dygnet runt varje dag och fortgående/långvarigt.

2) Vårdtagarens nära anhörig eller annan närstående person är redo att ansvara för vården och omsorgen med nödvändiga tjänster.

3) Vårdarens hälsa och funktionsförmåga motsvarar de krav som ställs på stöd för Närståendevård. Vårdare kan vara en fullvuxen person som p g a sin kondition och hälsa kan tillgodose vårdtagarens behov såsom överenskommit i vård- och serviceplanen.

Kommunen bör göra en bedömning av om närståendevårdaren klarar av de uppgifter som hör till stöd för närståendevård. I bedömningen för man beakta vårdarens 1) fysiska och

psykiska hälsotillstånd, eventuella sjukdomar och den vård som dessa kräver 2) funktionsförmåga och krafter, som förmåga att klara av grundläggande funktioner och vardagliga sysslor, sköta medicinering, röra sig i hemmet och utanför hemmet 3) sociala nätverk.

4) Stödet för närståendevård är tillsammans med övriga nödvändiga social- och hälsovårdstjänster tillräckligt för vårdtagarens välmående, hälsa och trygghet.

5) Vårdtagarens hem är lämpligt ur hälsosynpunkt och ur andra aspekter för den vård som skall ges där.

6) Att bevilja stöd för närståendevård bedöms vara till fördel för vårdtagaren.

Vårdarvode

I enlighet med lagen bestäms nivån på vårdarvodet enligt hur bindande och krävande vården är. Vårdarvodets minimibelopp är lagstaddt och har under år 2008 varit 317,22 euro/månad. Om närstående under ett vårdmässigt tungt övergångsskede kortvarigt är förhindrad att utföra eget arbete eller arbeta hos annan har arvodet år 2008 varit totalt 634,43 euro/månad. En förutsättning är att vårdaren under denna tid inte har större inkomster än obetydliga, rätt till specialvårdspenning enligt sjukförsäkringslagen eller rätt till alterneringsersättning enligt lagen om alterneringsledighet. Övriga vårdarvoden är inom kommunens beslutanderätt.

Vårdarvodena kan dock avtalas till lägre nivå än nämnts ovan (fall 1) vårdens bindande verkan och behovet av omsorg är ringa eller 2) dårtill finns ett särskilt skäl som vårdaren framför.

Ifall vårdtagaren, p g a att vårdarens funktionsförmåga har minskat, har rikligt med hem- och stödtjänster bedöms rätten till stöd för närståendevård på nytt.

Vårdarvodet betalas till närståendevårdaren och det är skattepliktig inkomst. Vårdarvodena justeras med en lönekoeficient som enligt pensionslagen skall fastställas årligen (**index**).

Vårdarvodesklasser i Karlaby från och med 1.1.2009:

Vårdarvodesklasser	Vårdtagarens funktionsförmåga	Hur bindande vården är	1.1.2009
D. Special- anvandesgrupp för barn under 18 år, när de skickats sitt särskilt gravt handikappade/ sjuka barn hemma (nallativ vård) och när vårdaren inte har andra inkomster.	Vårdtagarens funktionsförmåga bedöms med i bruk varande be- dömningsmetoder.	Multihandikappade och –sjuka barn som behöver hjälp med krävande specialvård dygnet runt. Vårdtagaren behöver hjälp, tillsyn och omsorg i alla dagliga personliga funktioner. Vårdtagaren bör hos övriga personer och vårdtagare kunna överleva. Vårdtagarens förmåga att arbetssinns på heltid och ansvar för vården dygnet runt. Alternativ till stöd för närståendevård skulle vara anstaltsvård eller en för gravt handikappade avsedd boendeenhet som ger vård på krävande specialnivå.	Anvandesloppet provas alltid per fall. Anvandet kan dock vara något bestämt i AKTA samtalsplanering och ersättning för personlig hjälp. Beslut görs alltid för viss tid, max 6 mån. i gången.
C. Personer som fortlopande behöver rikligt med vård, omsorg och tillsyn.	Vårdtagarens funktionsförmåga bedöms med i bruk varande be- dömningsmetoder.	1. Särskilt gravt handikappade eller sjuka personer som behöver fortlopande vård, omsorg och tillsyn dygnet runt Vårdtagaren behöver hjälp, tillsyn och omsorg i alla dagliga personliga funktioner samt i all hemvård och för utträttande av ärenden. Vårdtagaren bör hos vårdaren och vårdtagaren kan inte lämnas utan tillsyn. Vårdbetret förutsätter vårdarens arbetsinsats på heltid och ansvar för vården dygnet runt. Alternativ till stöd för närståendevård skulle vara långvarig anstaltsvård, sjukhusvård eller en för gravt handikappade avsedd boendeenhet som ger vård på krävande specialnivå eller boende med assistans, eller att närvårdaren under ett vårdmässigt tungt övergångske kortsiktigt är förhindrad att utföra egent arbete eller arbeta hos annan.	Vårdarvode 634,43 e/mån fortföljt med index för år 2009.
B. Personer som behöver rikligt med vård, om- sorg och tillsyn.	Vårdtagarens funktionsförmåga bedöms med i bruk varande be- dömningsmetoder.	Personer som behöver rikligt med daglig vård, omsorg och tillsyn. Vårdtagaren behöver assistans, funktioner, i all hemvård och i utträttade ärenden. Vårdtagaren klarar inte av själständigt boende, men kan trots sitt handikapp eller sin sjukdom möjligen vara ensam en kortare tid av dagen. Vårdtagaren behöver vårdarens hjälp under olika tider av dygnet. Alternativ till stöd för närståendevård skulle vara effektiverat serviceboende för äldre eller grupp- boende eller boende med hjälp i en enhet för serviceboende för handikappade.	Vårdarvode 422,94 e/mån fortföljt med index för år 2009.
A. Personer som behöver daglig vård, omsorg och tillsyn.	Vårdtagarens funktionsförmåga bedöms med i bruk varande be- dömningsmetoder.	Personer som dagligen behöver mycket vård, omsorg, handledning och tillsyn. Vårdtagaren behöver mycket hjälp och tillsyn i flera olika personliga dagliga funktioner, och han/ hon kan inte sköta hushåll eller utträtt ärenden. Vårdtagaren kan bo ensam och vara en kortare tid ensam dagligen och behöver inte regelbundet hjälp på natten. Vårdtagaren behöver ändå vårdarens hjälp flera gånger om dagen. Alternativ till stöd för närståendevård skulle vara boende i enhet som erbjuder serviceboende för äldre eller handikappade. Ifall vårdtagaren inte skulle ha närstående- vård, skulle han/hon, om personen bor ensam, behöva rikligt med dagliga hemvårds- och stödtjänster.	Vårdarvode 317,22 e/mån fortföljt med index för år 2009.

Utbetalning av vårdarvode under ledigheter och avbrott:

Närståendevårdaren har rätt till ledighet i minst tre dygn under sådana kalendermånader när han/hon oavbrutet eller med mindre avbrott varit bunden till vården dygnet runt eller dagligen. Bundenheten anses vara dygnet runt också när vårdtagaren regelbundet tillbringar en liten del av dygnet med att använda social- eller hälsovårdsfönster, eller att få rehabilitering eller utbildning som anordnas utanför hemmet.

Lagstadgad ledighet för dem som utför bindande vårdarbete minskar inte på vårdarvode. Också rekreativledigheter på under ett dygn anses inte minska på närståendevårdarens arvode. Det ankommer på kommunen att besluta om utbetalning av vårdarvoden för andra lediga dagar än de lagstadgade och för rekreativledigheter.

Ifall Kronoby kommun beslutar att ta i bruk den föreslagna avbrottsbestämmelsen, kan kommunen besluta om en skällig övergångstid för detta.

Förslag till utbetalning av vårdarvode vid vårdavbrott från och med:

	Vårdare	Vårdtagare
Skäl till vårdavbrottet	7 dygn	1 mån (lagsadgat)
Hälsövård / tillfälligt avbrott	7 dygn	0 dygn
Rehabilitering	0 dygn	0 dygn
Intervallvård	0 dygn	0 dygn

Om närståendevården avbryts på grund av vårdtagarens hälsoskäl, betalas vårdarvode under en månads karenstid. Ifall närståendevården avbryts av annat skäl som gäller vårdtagaren eller vårdaren, än vårdtagarens hälsoskäl, beslutar kommunen om karenstid.

Ledighet som skall anordnas åt närståendevårdaren

En närståendevårdare som gör bindande vårdarbete har lagligen rätt till ledighet som är tre dygn per kalendermånad. Mindre avbrott i närståendevården inverkar inte på denna rätt till ledighet. A andra sidan, om det under en kalendermånad förekommer fler avbrott får vårdaren inte ledighet under den månaden. Kommunen bör fastställa, vad som avses med mindre avbrott per månad. Enligt bstrykthetscentralen upphör vårdarens rätt till ledighet om vårdavbrottet varat längre än 7 dygn per månad.

En närståendevårdare kan ha sina lediga dagar regelbundet varje månad. Han/hon kan också samla upp sina lediga dagar och ha ledigt under en längre period i gången. Enligt bstrykthetscentralens förslag kan en närståendevårdare samla upp sina införtjänade lagliga lediga dagar i högst 3 månader. De lediga dagarna bör användas under införtjäningsperioden.

Ordnande av vårdtagarens vård under ledighet

Kommunen måste ordna så att vårdtagaren får vård under vårdarens ledighet.

Kommunen beslutar om hur detta ordnas. Vårdnadstagaren eller närståendevårdaren har inte ovillkorlig rätt att välja vårdform under ledigheten, vården måste dock ordnas på ett ändamålsenligt sätt och om ordnande av vården skall förhandlas med vårdnadstagaren.